THE FRANCIS SKORYNA KRYVIAN (WHITERUTHENIAN)
SOCIETY OF ARTS AND SCIENCES IN THE U. S., INC.
Institute of the Newest History of Whiteruthenia
KRYVICKAJE NAVUKOVAJE TAVARYSTVA PRANCIŠA SKARYNY
Instytut Najnoŭšaje Historyji Biełarusi

KVIETKA VITAN

Lavon Vitan-Dubiejkaŭski

DA 85 UHODKAŬ NARADŽEŇNIA

NEW YORK 1954.

KVIETKA VITAN

LAVON VITAN-DUBIEJKAŬSKI

DA 85 UHODKAŬ NARADŽEŇNIA

U NIU JORKU 1954

Na pieršaj bačynie: Lavon Dubiejkaŭski, jak biełaruski pradstaŭnik u Varšavie 1920 h.

Nazovy architekturnych pracaŭ i jichnych dataŭ uziatyja iz žyćciapisu, pisanaha asabista Lavonam Vitan-Dubiejkaŭskim polskim uładam u 1928 h. Zastałaje napisana z pamiaci podle raskazaŭ Lavona V.-Dubiejkaŭskaha.

ŭ czytajecca jak angielskaje **w**
č czytajecca jak polskaje **cz**
š czytajecca jak polskaje **sz**
ž czytajecca jak polskaje **ż**, prykładam, **žaba**.

Drukarnia "Dnipro", 77 St. Marks Place, New York, N. Y.

Iz staroha šlachockaha rodu kniastva Imścisłaŭskaha*) pachodziŭ śv. pamiaci Lavon Vitan-Dubiejkaŭski. Radziŭsia jon 7 lipnia staroha stylu 1869 h.**) u Dubiejkavie, radovaj sialibie, podle jakoj i mieŭ jahony rod proźvišča, dadanaje da pieršaha proźvišca **Vidun**, katoraje paśiej pisali **Vitan**.***) Kaliś zamožny rod, u časie vojnaŭ Biełaruskaha Haspadarstva z Maskvoj, padupaŭ i źbiadnieŭ. Baćki (Jan i Ahata ź Dziarużynskich, aboje rymska-kataliki) užo byli nia šmat bahatšyja za sialan-susiedziaŭ, ale mocna dziaržalisia svajich radzimnych i šlachockich tradycaŭ i honaru i ŭ hetym hadavali svajho adzinaha syna. (Maci Lavonava ŭdavoj, majučy ŭžo 2 dački, vyšła zamuž za Jana Dubiejkaŭskaha).

---

*) Kniastva Imścisłaŭskaje było vydatnym udziełam Kniastva Smalenskaha, paślej udziełam Vialikaha Kniastva Litoŭskaha, potym Imścisłaŭskim vajvodztvam, jašče paślej Imścisłaŭskim pavietam.

**) Kali ŭ 1918 h. L. Vitan-Dubiejkaŭski vyjaždžaŭ iz Imścisłaŭla da Miensku, jamu ŭ dakumencie abmylna napisali 1876 h. naradžeńnia, i hetaja data zastavałasia ŭ jahonych listoch (dakumentach). Novaj metryki (staraja była zhublena) jon iz Imścisłaŭla adzieržyć nia moh, darma što tudy pisaŭ. Hetak, papraŭka nia była zroblenaja, i paślej u polskim prašparcie zastaŭsia 1876 h. naradžeńnia.

***)Zachavaŭsia "Excerpt (vypis) iz pratakołu Vyvodnych Spravaŭ Biełaruska-Mahileŭskaje dvaranskaje deputackaje zborni 1804 h.", vydany 1812 h. Kazimieru Vidunu-Dubiejkaŭskamu, praščuru Lavona Vitan-Dubiejkaŭskaha. "Excerpt" vyličaje praščuraŭ Lavona Vitan-Dubiejkaŭskaha ad čatyrnancataha stahodździa da 1804 h. i ŭsiudych, šmat razoŭ, zavieć jich **Vidun**-Dubiejkaŭskimi. "Excerpt" pierachovavaŭsia ŭ Jana Vitan-Dubiejkaŭskaha, baćki Lavona V.-D., jak najstaršaha ŭ rodzie. Ciapier heny "excerpt" pierasłany da Biełaruskaha Archivu Kryvickaha Navukovaha T-va Franciša Skaryny ŭ Niu Jorku. Źmiena ŭ proźvišču **Vidun** na **Vitan** (etymologična Viten) stałasia ŭ XIX stahodździu. Voś jak raskazavaŭ pra heta Lavon V.-D. z raskazu svajho baćki.

U pačatku 19-ha stahodździa, kali ŭsi siabrovie rodu Dubiejkaŭskich pačali šukać staryja dakumenty, jak davod jichniaha šlachockaha pachodžańnia, to prypadkam znajšoŭsia vielmi stary dastament adnaho z Dubiejkaŭskich, pisany pabiełarusku kirylicaju i tam proźvišča było pisana "Viten", a nia "Vidun". Dziela taho što heny dastament byŭ ź XV sth. i najstaršy iz znojdzienych dakumentaŭ, to Dubiejkaŭskija ŭ pieršaj pałavicy XIX sth. pačali, zamiest **Vidun**, užyvać **Vitan**.

Podle vusnaje tradycy, zakładnik rodu Dubiejkaŭskich byŭ družyńnikam kniaskim, što j praŭdapadobna, bo hety rod nie zajmaŭ vydatnych stanoviščaŭ; heta byŭ šlachocki rod, jak šmat jinšych rodaŭ zvyčajnaj šlachty. Hetulki viedajem ad samoha L. V.-Dubiejkaŭskaha.

Cikava, jakuju charaktarystyku davaŭ Lavon V.-D. svajim baćkom.

Jan Dubiejkaŭski spavažny, srogi, jinšym razam hnieŭny j šparki, ale vielmi spraviadlivy, hordy j paścivy, žyvieć podle starych tradycaŭ i zvyčajoŭ, vielmi hanarycca svajim šlachoctvam i nikoli nia zrobie taho, što supiareča ź jahonymi šlachockimi paniaćciami

Lavon Vitan-Dubiejkaŭski z baćkami ŭ 1904 h. ŭ Dubiejkavie.

i sroga religijnymi pryncypami. Syna dziaržaŭ vielmi sroga i karaŭ, kali znachodziŭ, što nia zhodna ź jahonymi pryncypami pastupiŭ, i, kali maci chacieła abaranić synka, kazaŭ: "Durnaja trava z pola

von!". Baćku L. D. vielmi pavažaŭ, lubiŭ, ale chłapčukom bajaŭsia jahonaha hnievu.

Pra dobruju svaju maci havaryŭ iz asablivaj lubaściaj. Jon jaje zaŭsiody bačyŭ za rabotaj, katoruju jana rabiła piajučy roznyja pieśni; viasoły, miły charaktar mieła jana, da ŭsich była vietłaja, znachodziła dla kažnaha zrazumieńnie j radu. Da "ciotki Ahaty" jak jaje zvali u usioj akolicy, prychodzili z chvarobami, bo na kažnuju mieła zielle; jaje prasili, jak babku na radziny, i dziela taho ŭsi dzieci blizkoj akolicy byli jejnymi „unukami." Na viasiellu abo pachovie jana pieršaja pačynała adpaviednuju pieśniu piajać; a hłybokaja religijnaść jejnaja, dzie ŭsio pryjmałasia jak prajava Božaje voli j łaski, zaviaršali duchovaje bahaćcie hetaje abdaronaje natury, što nia znała konfliktaŭ albo niezdavaleńnia; jana ŭmieła radaść adnavahu j dabryniu serca svajho ŭdzialać jinšym. Jana, jak i jejny muž, byli sucelnymi naturami, što ćvierda dziaržalisia dastamentu baćkoŭ i viery, žyli adnym čynam "jak Boh zahadaŭ". Žal, hetkija ludzi ŭžo bolš nie spatykajucca.

Jak raskazavaŭ Lavon V.-D., usia akolica jichnaja, ci to šlachta, ci sialanie, hutaryła dobraj biełaruskaj movaju; taksama Lavon zmałku čuŭ u chacie biełaruskuju movu. Kali jaho pačali vučyć parasijsku, kab pryhatavać da mieskaj škoły ŭ Imścisłaŭlu, to jon mieŭ ciažkaści ŭ movie, usio błytau abiedźvie movy. Taksama ŭ samoj škole, bo tolki ad vučyciela čuŭ rasijskuju movu, a doma ŭ svajich, dzie žvŭ u Imścisłaŭlu (na niadzielu chadziŭ da baćkoŭ 10 viorstaŭ), jak i vučańniki, hutaryli pabiełarusku.

Baćki jaho jašče vučyli polskaj movy, jak movy kaścielnaj, jakoj u toj čas havaryli paciery, čuli kazani i piajali pieśni ŭ kaściele. Religiji jaho vučyŭ baćka prosta z pamiaci; heta papolsku, ale pra staryja časy, pra radovyja tradycyji raskazavaŭ pabiełarusku. Baćka byŭ vielmi spavažny, srogi da siabie j jinšych, syna Lavona dziaržaŭ u strachu Božym, darmašto lubiŭ i hardziŭsia, što jon zdolny j dziejny chłapčuk. A dobraja maci, što šmat hadami staršych dačok zamuž addała, zastałasia z dryžonym synkom Lavonam. Jašče ŭ staraści Lavon D. ź vialikaj luboŭju ŭspaminaŭ svaju maci, što zaŭsiody ŭmieła znajści adpaviednaje dobraje słova, kab supakojić hnieŭ srogaha baćki i raźviesialić usich u chacie, bo na ŭsio mieła adpaviednuju prykazku, albo žart. A jakija kazki ŭmieła jana kazać i pieśni piajać! Lavon D. časta škadavaŭsia, što ŭ maładyja hady nie zapisavaŭ raskazaŭ baćkavych i pieśniaŭ dy kazkaŭ maci svaje, bo jany byli takija charaktarystyčnyja j silanyja z bahaćcia vusnaj

poezi j movy, jak i z tradycaŭ staroje kultury niezaležnaha biełaruskaha haspadarstva — Vialikaha Kniastva Litoŭskaha. (Užo ŭ staryja hady L. D. zapisavaŭ prykazki, što ŭspływali prypadkam u jahonaj pamiaci).

Biaskłopatnyja chłapieckija hady minuli, kali L. D. skončyŭ mieskuju školu ŭ Imścisłaŭlu. Jon chacieŭ dalej vučycca, ale musiŭ-by jechać da siaredniaje školy hubernskaha miesta. Baćki L. D. iz svaje haspadarki nie mahli rabić takija vialikija vydatki, žyćcio ŭ mieście było darahoje, płata ŭ gimnazi vysokaja, dzie jany mahli nabracca na heta hrošy, kali za pud žyta jim płacili 70-90 kapiejak. Praŭda, u svajoj chacie jany mieli svoj dastatak, dzie nia tolki haspadarka karmiła, ale j adziavała, rupnaja, pracaŭlivaja maci tkała i pałatno i sukno radzimie, na zvyčajnyja kupli, jak sol, gaza, siarnički abo zialeznyja vyraby stavała, ale skul uziać hrošy na dalšuju adukacu syna, što vučycca chacieŭ? Baćka pastanaviŭ, što syn pojdzie ŭ pisary, i addaŭ jaho da jakohaś tam uradu ŭ Imścisłaŭlu. Ale žyvaja natura Lavona D. z hetym zhadzicca nie mahła, i jon za para miesiacaŭ źjaviŭsia da chaty i kazaŭ baćkom, što valej budzie za płuham chadzić i kasić, čymsia pisać niejkija durnyja papiery. Choć baćka i hnievaŭsia, ale zrazumieŭ, što suproć voli nijakaje pracy z karyściaj rabić nia možna.

A maładoha Lavona ciahnuła ŭ śviet; i voś jon ad majstroŭ, što ŭ susiedztvie pravili kaścioł, pačuŭ, što ŭ Varšavie jość škoła budaŭnictva, dzie ŭviečary vučacca, kab udzień mahčy rabić na budoŭli. I voś Lavon nia maje supakoju, jon musić pajechać da Varšavy i tam rabić i vučycca, jon užo zarobić na žyćcio, bo zdarovy, dužy j pracaŭlivy. Maci jamu asabliva spahadaje, i baćki z aščadžanych hrošy dajuć synu na darohu j pačatak.

U Varšavie Lavon D. siemnancacioch hod, horača biarecca da pracy, jon borzda ŭ svajho majstry pieršy rabotnik i ŭ škole jon dobra vučycca, žyvieć aščadna, źbiraje hrošy, kab daviedacca da baćkoŭ. U hetym časie jon, jak rabotnik, znajomicca z tahačasnym socyjalistyčnym rucham. Da domu jon varočajecca tolki prośle dvuch hod, kali z adznačeńniam skončyŭ školu budaŭnictva. (Szkoła rzemiosł budowlanych).

L. D. ŭ Mahileŭščynie pačynaje vystupać, jak budaŭnicki pradpryjemca, spačatku papravaŭ, a potym i novych budoŭlaŭ. U vojsku, jak adzinamu synu, jamu słužyć nia treba. I voś, pry papravie adnaho kaścioła ŭ Mahileŭščynie, małady ksiondz adkulś dastaŭ "Dudku Biełaruskuju" Bahuševičavu. Abodva jany zachoplenyja hetymi vieršami,

pierapisavajuć i vučacca jich napamiać; hetaja "Dudka" prabudziła ŭ jich śviedamje biełaruskaje, i Lavon D. ciapier pačynaje cikavicca biełaruskim pytańniam, ale, žal, nie znachodzić ludzioŭ, što jamu mahli-b u hetym pamahčy i škiravać na adpaviednuju darohu. L. D. dalej rupatliva pracuje ŭ budaŭnictvie i dobra zarablaje; kali pryjaždžaje da chaty, to ciešycca, što možna baćkom pryvieźci, nia tolki padarki, ale jim jašče pamahać. U 1894 h. jon na konkursie adzieržavaje budoŭlu muravanaha kaścioła ŭ Smalensku, a ŭ 1910 h. chvabryku zialeza-betonnych vyrabaŭ. Jon zdabyvaje sabie jimia dobraha budaŭničaha i stavić carkvu ŭ Manastyrščynie (Mahileŭščyna) i carkvu ŭ Jarcavie (Smalenščyna), paślej skarbnicu ŭ Viaźmie; adnaŭlaje kaścioły ŭ Voršy, Imścisłaŭlu, Kryčavie, Smalanach, Śvisłačy la Biareziny. Zdajecca, matarjalnaje pałažeńnie L. D. było zabiaśpiečanaje, jon viedamy j pavažany budaŭničy, moža vybrać siarod znajomych radzimaŭ adpaviednuju žonku, bo jon dziejalny j pryhožy.

Ale nia hetym zaniatyja jahonyja dumki, u jaho jinšaja meta. Jon pracuje, a ŭ volnyja časiny vučycca dalej, jon choča stacca zapraŭdnym architektaram. Jon biare sabie ŭ biuro siabru, pakidaje jaho adnaho viešci budaŭnickija raboty biura i jedzie da Pieciarburha, tam zdaje dadatkavyja ekzamieny na maturu pry Instytucie Cyvilnych Inžynieraŭ. Zastajecca dalej u Pieciarburzie i cełу hod pad kiraŭnictvam kolkich prafesaraŭ hatujecca da ekzamienaŭ za inžyniera-architektara.

Tut vyjaŭlajecca ŭsia zialeznaja vola i vydzieržanaść L. D. Jon cełу hod, nia robiačy pieraryvu ni na niadzielu, ni na śviaty, dzień u dzień śpić tolki 6 hadzinaŭ, astaču času pravodzić abo na vykładach profesaraŭ, abo za knihami, abo rysunkami projektaŭ, aprača hetaje raboty jon ničoha nia bačyć i nia viedaje. Ale rezultatam hetaje natužanaje pracy jość udałaje zdańnie ekzamienaŭ eksternam pry Instytucie Cyvilnych Inžynieraŭ u Pieciarburzie i, dnia 28 maja 1903 h., jon adzieržuje paśvietčańnie, što jamu pryznaje pravy projektaŭ i budoŭli ŭsialakich budynkaŭ, jak i darohaŭ dy mastoŭ. Supačyvać jon jedzie da baćkoŭ, jany jaho zdarovajuć ślaźmi radaści, asabliva stary baćka hardzicca svajim synam, što jon sobskimi siłami staŭsia naŭčonym inžynieram — heta była apošniaja vialikaja radaść staroha Jana Dubiejkaŭskaha, za hod jon pamier. Uznoŭ L. D. varočajecca da svajho biura da Smalensku, dzie ciapier sam projektuje j buduje šmat budynkaŭ dy asiahaje matarjalny dabrabyt.

Ale hałoŭnaja meta jahonaha žyćcia jašče nie asiahniena; L. D. dalej studyjuje architekturu, asabliva jon pačynaje cikavicca daŭ-

niejšym budaŭnictvam rodnaha kraju, znachodzić jaho asablivaści, što śvietčyć pra sobski apryčony styl, značycca j kulturu, i jon pačynaje ŭsio bolš znajomicca z historyjaj rodnaha kraju i prychodzić da pierakanańnia, što jon, jak i narod ź jakoha jon pachodzie — heta spadkajemcy kultury Vialikaha Kniastva Litoŭskaha, dziela taho jany roźniacca ŭ svajoj psychiccy i ad Rasiji i ad Polščy, nie darma jamu ŭ Varšavie kazali, što jon "Lićvin", kali pachodzie z Mahileŭščyny.

Huki "Dudki Biełaruskaj", što ŭzbudziła jahonaje nacyjanalnaje śviedamje i pahłybiła jahonuju luboŭ da rodnaha kraju, usio macniej adzyvalisia ŭ jahonym sercu.

U 1904 h. vybuchaje vajna Rasiji ź Japoniaj, a pieramoha hetaje vyklikaje pieršuju rasijskuju revolucu 1905-1906 hod. Viedama, hady vajny j revolucy nia pryjajuć budaŭnictvu, i L. D., majučy mała rabotaŭ, likviduje svajo biuro ŭ Smalensku, hrošy kładzie ŭ bank i jedzie zahranicu, kab tam bolej udaskanalicca ŭ tak jamu lubaj architektury. Jon vybiraje Paryž i ŭ 1907 hodzie pastupaje ŭ francuskuju Akademiju Architektury (Ecole Speciale d'Architecture). Dziela jahonaha paśvietčańnia Instytutu Cyvilnych Inžynieraŭ jaho prymajuć na druhi kurs. L. D., słaba vałodajučy francuskaj movaju, na 38 hodzie svajho žyćcia siadaje z maładymi studentami ŭ aŭdytoryju i vučycca dalej architektury, a doma jašče vučycca francuskuju movu. I tut jahonaja tryvałkość i uporystaść, jak i jahonyja zdolnaści asiahajuć svaju metu, darma što ŭ 1908 hodzie na karotki čas jon pierapyniaje svaju navuku i jedzie da ciažka chvoraj maci, jakuju j chavaje ŭ Dubiejkavie. Nie zvažajučy na śviežy bol pa maci, jon dalej vučycca i ŭ 1910 hodzie, adzieržyŭšy, jak adzin iź pieršych svajho vypusku, dyplom architektara-mastaka, varočajecca da rodnaha kraju na supačynak. (U Pieciarburzie architektary, što skon čyli Akademiju Mastactvaŭ, adzieržavali tytuł "architekt-mastak", heta było najvyššaje adznačeńnie, jakoje moh adzieržyć architektar).

Ciapier L. D. choča pracavać vyłučna, jak architektar, adyli Smalensk albo Mahileŭ na heta za mały, tam treba adnačasna być i budaŭlanym pradpryjemcam, da Pieciarburha abo Maskvy L. D. nia ciahnie, jon uvažaje za najlepšaje pačać svaju pracu ŭ Varšavie i ŭ 1910 hodzie pastupaje ŭ biuro architektaraŭ Lilpopa j Jankoŭskaha i pracuje tam da 1913 h., robiačy vyłučna projekty roznych budynkaŭ. U 1912 h. jon pačynaje vykładać budaŭnictva ŭ siaredniaj Technična-Pramysłovaj škole inž. Piatroŭskaha.

U 1913 hodzie L. D. pakidaje biuro Lilpopa i zakładaje sobskaje

architekturnaje biuro i maje ŭdačy, bo adzieržavaje projekty roznych vialikich budynkaŭ, jak i prybytkavych damoŭ. Hetak jon viadzie svaju pracu ŭ biuru j škole da 1915 h., kali ŭletku vyjechaŭ na supačynak da rodnaha Dubiejkava (jahonuju haspadarku randavaŭ svajak). Hetyja hady ŭ Varšavie L. D., jak siabra "Koła architektow w Warszawie", byvaje siarod siabroŭ Palakoŭ, i adzin iź jich jaho ŭvodzić u radzimu svajich svajakoŭ, dzie jamu svatajuć spadaryčnu Hannu F., z katoraj jon i zaručajecca.

Apošnija hady L. D. naviazavaje kontakt iź biełaruskim vydaviectvam "Zahlanie sonca i ŭ naša akonca" i pačynaje cikavicca biełaruskaj pracaju, znajomicca з profesaram Viačasłavam Ivanoŭskim, i z hetym jany razhladajuć spravu, kab L. D. staraŭsia zaniać vakantnaje miesca mieskaha architektara ŭ Vilni, kab pracavać u rodnym kraju i rupicca pra zachavańnie jahonych architekturnych asablivaściaŭ i apryčonaha charaktaru; užo byli zroblenyja adpaviednyja kroki i chiba L. D. tady pierabraŭsia-b da Vilni, kab nie vajennyja padzieji 1915-1920 hod. Pad vosień 1915 h. niamieckaja armija zajmaje Varšavu, a dalej Vilniu a frantovaja linia stabilizujecca ŭvosień 1915 h. pamiž Smarhoniami j Maładečnam. L. D. nia moža varočacca da Varšavy, jon pačynaje pracavać na druhim baku frontu. U 1916 h. jon zaprojektavaŭ dziarviany kaścioł u Janatrudzie Połackaha pavietu.

Dalej u pačatku 1917 h. jon stavić chvabryku ralejnych snaściaŭ uv Arle Vilenskamu Ralejnamu Tavarystvu, evakujevanamu ź Vilni 1915 h., na čale jakoha stajaŭ prof. V. Ivanoŭski. Tut uv Arle L. D., prof. V. Ivanoŭski i jašče kolki Biełarusaŭ, prośle adračeńnia cara Mikoły II, planujuć adbudovu samastojnaści Biełarusi. Lavon D. ŭ hetym časie, jak śviadomy Biełarus, pryłučajecca da biełaruskaje pracy i jedzie da Pietrahradu, dzie pryjmaje ŭčaście ŭ pracach novaarhanizavanaha Biełaruskaha Komitetu; tut jon zapryjaźniŭsia z B. Taraškievičam i jinšymi Biełarusami. Razam iz kolkimi siabrami Biełaruskaha Komitetu jon viadzieć pieramovy ź Latuviskim Komitetam i, na žal, musić śćvierdzić, što Latuvisy takija vuzkija šovinistyja, što ź jimi da ničoha razumnaha damovicca nielha, bo jany siabie ŭvažali za spadkajemcaŭ Vialikaha Kniastva Litoŭskaha i mieli zachopnickija jimknieńni da zachodnie-biełaruskich ziemlaŭ, jak Horadzien i Vilenščyna ź Vilniaj na čale.

Jašče da balšavickaha pieravarotu L. D. jedzie da Miensku i žyvieć potym da viasny 1918 h. ŭ Mihaŭcy la Radaškavič, u Alaksandry Ŭłasava (b. redaktar "Našaje Nivy", paślej biełaruski senatar u

polskim senacie). Abodva jany biaruć učaście ŭ tahačasnym biełaruskim ruchu j pracy ŭ Miensku.

Prośle zajma Miensku, uviasnu 1918, Niemcami L. D. varočajecca da Varšavy, źbiraje svaje rečy, hałoŭna knihi, pakinienyja ŭ Varšavie. Tam jamu sulać pryniać urad dziela adbudovy kraju prośle vajny i jon pierajmaje kiraŭnictva adbudovy ŭ Janovie Lublinskim. Źviarnuŭšysia da Varšavy, jon nia ženicca z Hannaju F., bo jana, jak Palačka, stavicca varoža da biełaruskaj pracy, i jany paryvajuć svaje zaručyny, bo j hłybokaje pačućcio jich nikoli nia łučyła.

U pačatku 1919 h., kali ŭrad Biełaruskaje Narodnaje Respubliki apynuŭsia zahranicaju, jon vyklikaje tudy na paradu Lavona D., i jamu paručajuć pieraniać pradstaŭnictva Biełarusaŭ pierad polskim uradam u Varšavie. Lavon D. pryjmaje heta paručeńnie, pakidaje svaju słužbu, zakładaje Biełaruski Komitet u Varšavie i, jak staršynia jahony, uvieś addajecca hetaj pracy; nie adzieržujučy nijakaje płaty, jon žyvie iz svajich sobskich aščadnaściaŭ. Jon energična baronić biełaruskija spravy. Šmat uciekačoŭ źjaŭlajecca da Komitetu, jon dajeć jim prašparty j pamohi; na heta L. D. ŭmieje vydabyć hrošy ad polskaha ministerstva apieki. Asabliva apiakujecca Biełaruski Komitet u Varšavie pavajennymi sirotami, paŭstajuć biełaruskija prytulišču, adno ŭ Horadnie, adno ŭ Biełastoku, abodvymi asabista apiakujecca L. D., pryvozić jim na ŭdziaržańnie hrošy ź ministerstva z Varšavy, taksama apiakujecca palityčnymi viaźniami biełaruskimi, — naahuł u toj čas prajaŭlaje energičnuju dziejalnaść. Śmieła j stanaŭko baronić pierad polskimi ŭładami interesy Biełarusaŭ; dzie treba, to kaža praŭdu ŭ vočy. Dziela taho polskija ŭradniki jaho nia lubiać i pabojevajucca.

U spravach biełaruskich L. D. byvaje i ŭ Vilni, dzie koncentravałasia hałoŭnaja praca biełaruskaja ŭ hranicach Biełarusi pad Polščaju. U Vilni jon zapryjaźniŭsia z vučycielkaju Biełaruskaje gimnazi Julanaj Menke, vilenskaj Niamčycaju, ale ščyraj pryjacielkaju Biełaruskaha narodu. Jon svatajecca da jaje i 25 lutaha 1922 h. ks. Adam Stankievič daje jim šlub u kaściele śv. Mikałaja, pieršy raz u Vilni šlub u biełaruskaj movie. Žanimstva hetaje akazałasia vielmi ščaślivym, u svajoj žoncy L. D. znajšoŭ addanuju tavaryšku, što ź jim dzialiła ŭsie radaści, kłopaty j niaščaści apošniaje pary jahonaha žyćcia.

Dziela radzimnych spravaŭ svaje žonki, što pamahała svajmu baćku hadavać małodšyja dzieci i dziela taho nie mahła pakinuć Vilni, Lavon D. zhadziŭsia pierajechać na stałaje žyćcio da Vilni. Dyk hod 1922 Lavon D. žyvie ŭ Vilni, ale časta vyjaždžaje da Var-

šavy. Pakul da pieršaha polskaha sojmu, da katoraha vybary mieli adbycca ŭvosień 1922, nia buduć vybranyja ad biełaruskaha žycharstva biełaruskija pasłovie, što buduć baranić biełaruskija spravy, L. D. zhadziŭsia dalej, jak pradstaŭnik Biełarusaŭ ,baranić jichnyja spravy pierad polskim uradam. Jon tak daŭsia ŭ znaki polskim uradnikam, što ŭ Vialiki post 1922 h. u haspodzie Dubiejkaŭskaha polskaja palica tresła, jaho aryštavała j vyviezła da Biełastoku. Ale L. D. padaŭ protest da polskaha ministra nutranych spravaŭ, tady byŭ zvolnieny, jaho pieraprasili, a ŭradniki, što pierastaralisia, adzieržyli zhanieńnie.

Uvosień 1922 byli vybary da polskaha sojmu j senatu. Usia pieradvybarnaja akcyja arhanizacaŭ biełaruskich koncentravałasia ŭ Vilni, tam byli ŭkładzienyja j śpisańni kandydataŭ. Voś da Dubiejkaŭskaha źviarnulisia ad Vybarnaha Komitetu z prośbaju pastavić jahonuju kandydaturu ŭ senatary, adyli jon hetaha nie chacieŭ. Jon žadaŭ źviarnucca da svaje architekturnaje pracy i krychu supačyć ad nervova-palityčnaj dziejalnaści, a žonka jaho ŭ hetym padździeržavała. Ale siabrovie Biełaruskaha Vybarnaha Komitetu tak doŭha pramaŭlali da biełaruskaha sumleńnia Dubiejkaŭskaha, što jon, napošku, zhadziŭsia vystavić svaju kandydaturu da senatu.

Prośle hetaha adna mižnarodnaja arhanizaca pasuliła Dubiejkaŭskamu stacca jejnym siabram. Kali jon admoviŭsia, to mieŭ ad jaje niespraviadlivyja napadki i vialikija prykraści. Z hetaje pryčyny jahonaja kandydatura da senatu była źniata, a jon, jak i jahonaja žonka, adyšli ad **palityčnaje** pracy biełaruskaje, praŭdziviej ad tych dziejačoŭ, što naležyli da henaje arhanizacy.

L. D. prośle ŭsich mienavanych prykraściaŭ pieranios svaju biełaruskuju pracu na kulturny j religijny sektar. Jon uznoŭ pačaŭ svaju pracu jak architektar, tym bolš, što devaluacyja polskaj valuty prahłynuła ŭsie jahonyja aščadnaści.

U 1922 jon projektuje carkvu staravieram u Vidzach. U 1923 h. jon pieraprojektavaŭ i kiravaŭ pierabudoŭlu pabernardynskich muroŭ fakultetu mastactva ŭniversytetu Ściapana Batury ŭ Vilni. U 1924 h. L. D. zaprojektavaŭ i kiravaŭ budoŭlu pryvatnaha domu la vul. Słavackaha ŭ Vilni. U tym-ža hodzie zaprojektavaŭ dziarviany kaścioł la voziera ŭ Dryśviatach u Vilenščynie.

U 1925 h. na paručeńnie Vilenskaje školnaje kuratoryji arhanizuje j kiruje "Haspadarstvavuju mularskuju školu" i vučańnikami svaje školy pierabudovavaje były brovar bratoŭ Lipskich na Ramiastvova-Pramysłovuju školu, buduje ŭ Dryśviatach kaścioł i potym šmat roznych budynkaŭ u Vilni j na provincy.

Praca ŭ škole była vielmi raznajakaja j napružanaja. Dubiejkaŭski nadta rupicca pra svajich vučańnikaŭ, heta byli biednyja chłopcy i šmat jich było ź biełaruskaha siała; jany tam mieli haspodu, stałavańnie, navuku j pracu; za zaroblenyja hrošy ŭdzieržavałasia bursa, dzie vučańniki mieli zdarovuju ježu i, kali treba było, to vobuj i vopratku. U vapošnija hady pracy vučańnikam zaličali čaść hadzinaŭ za hrošy, i ,kali jany kančali škołu, to adzieržavali na ruki 100 da

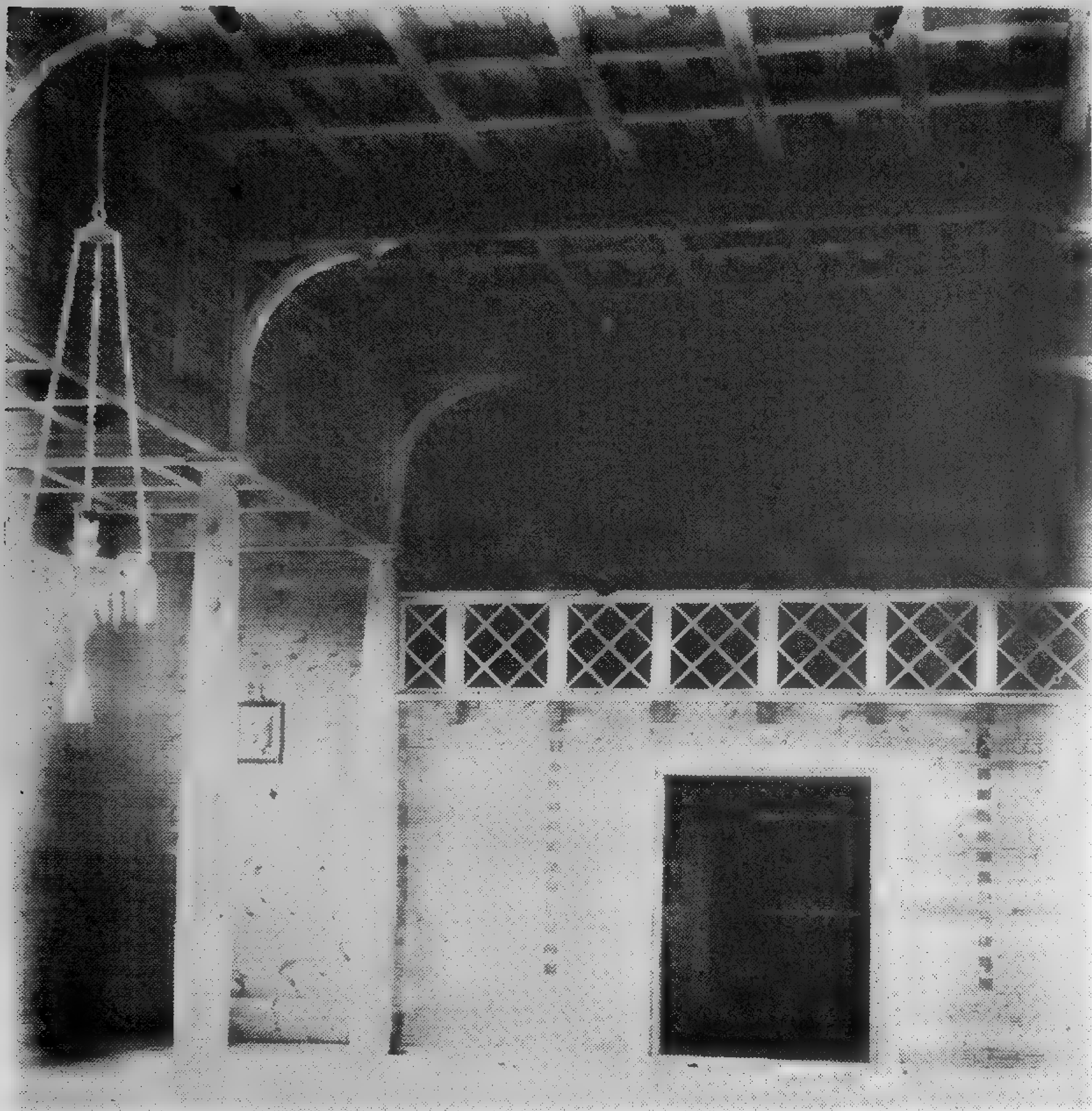

Kaścioł u Dryśviatach (Vilenščyna), zaprojektavany j pabudavany architektaram Lavonam Vitan-Dubiejkaŭskim u 1924-1926.

150 złotych; hetak mieli hroš na pačatak svajho samastojnaha žyćcia. Šmat pavajennych sirotaŭ było ŭ hetaj škole . Choć navuka ŭ škole viałasia papolsku, to ŭsio-ž tki chłopcy dabra viedali, što jichni spadar dyrektar, katoraha lubili j pavažali jak baćku, **Biełarus,** i jon upłyvaŭ na jich u kirunku nacyjanalna ŭśviedamlajučym; taksama ŭ svajich vykładach budaŭnictva Dubiejkaŭski adznačaŭ apryčony charaktar stylu ŭ budoŭlach biełaruskaha kraju.

Ale hetaja luboŭ da rodnaha kraju, da jahonych asablivaściaŭ,

jakuju pabudžaje L. D. ŭ vučańnikaŭ, i asabistyja ŭpływy jahonyja byli ŭ kuratoryji adznačanyja jak nie pažadanyja, i z časam paŭstajuć miž jim i kuratoryjaj nieparazumieńni, kuratoryja znachodzić, što za dobra kormiać u bursie, što treba brać hrošy za stałavańnie, a nie vypuščać jašče z hrašyma vučańnikaŭ. Kuratoryja ŭsio bolš a

Nutr kaścioła ŭ Dryśviatach, zaprojektavanaha j pabudavanaha Lavonam Vitan-Dubiejkaŭskim u 1924-1926 h.

bolš robić L. D. prykraści i, naapošku, pieravodzić jaho da škoły ŭ Lidzie. Ale tut Dubiejkaŭski pracuje tolki adnu zimu, bo jahonaja chvaroba kišok vymahaje aparacy.

Uviasnu 1930 h. Lavonu D. robiać aparacu, jon tracić šmat kryvi, doŭha potym nia moža pryšci da zdaroŭja i heta daje kura-

toryji mahčymaść, dziela słaboha zdaroŭja i jahonych hod, pieravieści jaho na emeryturu. Ale Dubiejkaŭski nia doŭha pracavaŭ u kuratoryji, dyk i emerytura była małaja. Kab žyć, treba dalej zarablać, i L. D. zajmajecca ciapier pryvatnaj praktykaju, jak architektar.

Hady 1930-1938 byli Dubiejkaŭskamu najpryjamniejšyja j najspakajniejšyja. Užo ŭ 1926 h. jon pierajaždžaje iz svajoj žonkaju na dosyć vialikuju dzialonku (12.000 kv. metraŭ) na horcy la Padhornaje vul. N. 2, što jahonaja žonka adzieržyła ŭ pasazie. Ale hetaja dzialonka vielmi zapuščanaja, budynki staryja, i L. D. pierabudovuje jich iz svajho zarabotku, paradkuje sad, zasadžaje jaho j horku

Lavon Vitan-Dubiejkaŭski iz žonkaju ŭ Vilni 1925 h.

sadovymi dzieraŭcami i ciešycca, što tut maje ŭznoŭ sad i ziamlu, bo vielmi tužyŭ pa svajich rodnych zahonach u Dubiejkavie.

Apynuŭšysia na emerytury, Lavon D. moža bolš času ŭdzialać i pracy na biełaruskaj nivie. Budučy prezesam biełaruskaj katalickaj parachviji pry kaściele św. Mikałaja ŭ Vilni, jon stanovicca supracaŭnikom Biełaruskaha Instytutu Haspadarki j Kultury; apiakujecca biełaruskaj studenckaj moładziežaj, sam daje j žbiraje hrošy na pamohi studentam.

Kali hrupa Biełarusaŭ iz ks. Vincentym Hadleŭskim. na čale pačynaje vydavać hazetu "Biełaruski front", L. D. pamahaje miesiačnymi składkami na vydavańnie hazety; u jahonaj haspodzie la Padhornaj vul. žbirajecca redakcyjnaja kolegija ŭ składzie: Ks. V.

Hadleŭski, praŭnik M. Š. i V. Panucevič. Naahuł, kažny Biełarus, što zvaročavaŭsia da L. D., znachodziŭ u jaho pomač i spahadu; dom Dubiejkaŭskich byŭ viedamny siarod Biełarusaŭ svajoj vietłaściaj i haścinnaściaj.

Z bolšych budaŭlanych pracaŭ u hadoch 1934-38, L. D. kiruje adnaŭleńnie Pranciškanskich muroŭ i kaścioła la Trockaj vulicy; adnaŭlaje biełaruski manastyr ajcoŭ Maryjanaŭ u Druji, na čale katoraha stajaŭ ks. Andrej Cikota, viadomy biełaruski śviatar i dziajač. L. D. robić prajekty katalickamu manastyru ŭ Niepakalanovie pad Varšavaj i prajekty roznych drabniejšych damoŭ u Vilni. U volnyja časiny jon pracuje ŭ svajim sadzie i na lubaj jamu horcy dahladaje svaje pščoły (maje 4 kałody), a ŭzimku piša pracu pra budaŭnictva pabiełarusku i zapisavaje svaje prykazki.

U žoncy svajoj jon maje dobruju tavaryšku, katoraja jamu pamahaje ŭ jahonaj pracy i ź jakoj jon žyvieć u najlepšaj zhodzie, bo jana iz svajim spakojnym charaktaram łahodzić jahonyja ŭspychi, bo jon žyvoha, šparkoha charaktaru, ale vielmi spraviadlivaja j paścivaja natura, protestuje suproć kažnaje niespraviadlivaści, svaje j jinšych. Jon zapraŭdy byŭ stary šlachcič (jak jaho šmat chto charaktaryzavaŭ) u najlepšym značańniu hetaha słova; dobryja pryncypy, adzieržanyja ad baćkoŭ, jon zachavaŭ da staraści svaje, jak i hłybokuju religijnaść, što jamu pamahała nieści kryž jahonych apošnich hod žyćcia, kali jahony rak kišok pryniaŭ ciažkija chormy i mučyŭ jaho.

Pačynajučy ad 1936 h., jahonyja chvoryja kiški ŭsio bolš dadziajuć jamu, a ŭ vieraśniu 1938 h. jon musić paddacca ciažkoj aparacy, što robić jaho tracha invalidam. Jon mała moža vychodzić, musić zakinuć svaju fachovuju pracu, jak i luby zaniatak u sadzie, ale svaju pracu z budaŭnictva jon piša dalej, u časiny volnyja ad bolaŭ. Žonka ŭ chvarobie jaho addana dahladaje i pamahaje nieści hety ciažki kryž.

Vosień 1939 h. prynosić iz vajnoj novyja niaščaści, žonka Dubiejkaŭskaha apynułasia ŭ polskaj turmie, jaje źviarnieńnie da chaty jon vitaje ślaźmi radaści. Polskija ŭłady maniacca konfiskavać majemaść Dubiejkaŭskich, tady Palaki ŭ kancu leta 1939 zdabylisia na dekret, što možna konfiskavać majemaść ludzioŭ, niaprychilnych tahačasnamu polskamu ładu.

Ale nastaje razhrom Polščy i nadychodzić novy okupant — čyrvonaja armija. Nieŭzabavie prychodziać Latuvisy z Koŭni, uvodziać svaje paradki, dy balšyni žycharaŭ Vilni admaŭlajuć prava hrama-

dzianstva ŭ jichnim rodnym mieście. Chto prypadkam nia byŭ u Vilni ŭ 1920 h. (byćcio svajo ŭ hetym hodzie musiŭ davieści zapisami ŭ palicyji), taho ŭvažali za čužaziemca; u hety lik łučaje i Dubiejkaŭski, a jahonaj žoncy, što radziłasia j sastarełasia ŭ Vilni i maje svaju lažačuju majemaść, starajucca davieści, što jana čužaziemka, bo jejny muž nia žyŭ u 1920 h. ŭ Vilni. Viedama, źmiena valuty polskaj na novuju niasie hrašavyja straty, i žyćcio robicca darahoje, bo Latuvisy adno pieršy čas mahli pryvozić jeminu iz svaje haspadarki, i tam, pry balšavickich paradkach paŭstali niastačy. Chvory Dubiejkaŭski vielmi ŭzrušajecca ŭsimi hetymi novymi paradkami.

U chacie Dubiejkaŭskich u hety ciažki čas vajny znachodzić prypynak nia tolki radnia Dubiejkaŭščychi, ale j Biełarusy, pryjacieli Dubiejkaŭskaha. Hetak, prof. Viačasłaŭ Ivanoŭski, što pakinuŭ Varšavu i, jak uciakač, apynuŭsia ŭ Vilni, varočajecca M. Š. z polskaha vojska i chavajecca ŭ Dubiejkaŭskich, kab nia łučyć u ruki balšavikoŭ; apošnija pačali biaskoncyja aryšty, u tym liku nie zabyvajucca i Biełarusaŭ, najvydatniejšyja ź jich apynulisia ŭ balšavickaj turmie i jich vyvoziać. Jakaja smutnaja dola spatykała Biełarusaŭ dziela taho, što jany byli pad čužoj uładaj, moža charaktaryzavać dola ŭžo nie adnaho z vydatnych biełaruskich dziejačoŭ, jakija tracha ŭsie paznali polskija j savieckija turmy i tam zahinuli, ale zvyčajnaha śviadomaha biełaruskaha pracaŭnika, najmia Kuźmy Kruka ź Dzisienščyny. Jaho za ŭčaście ŭ biełaruskim ruchu kolki razoŭ ryštavali Palaki, toje-ž robiać balšaviki, zaniaŭšy zachodniuju prastoru Biełarusi. Prychodziać Niemcy ŭ 1941 h. Kruk vyvalnieny z balšavickaj turmy, ale nia doŭha jon ciešycca iz svaje volnaści. Jaho Palaki chvalšyva ŭdajuć, što jon komunisty, i niamieckaje gestapo biez daśledavańnia jaho rastrelevaje.

I L. D. moža spadziavacca aryštu, prychodzić jakiś balšavik iź Miensku na vyviedańnie, i tolki dziela taho, što bačać śmiarotna chvoraha, jaho pakidajuć umirać doma.

U ściudzionuju zimu 1939-40 h. Dubiejkaŭski pieranosić jašče ciažkuju hrypu, a chvaroba raka jaho mučyć usio macniej. Jon ledź nie pamiraje. Ad viasny 1940 h. da svaje śmierci 6 listapadu 1940 h. jon to doma, to ŭ kliniccy. Žonka j tam byvaje nieadstupna pry jim. Za try tydni da jahonaje śmierci jamu robiać jašče adnu aparacu, kab palahčyć jahonyja mučeńni. Kali, za tydzień da jahonaje śmierci, u kliniccy na zahad novych vaładaroŭ pačali zdyjmać u ŭsich pakojach naściennyja kryžy, L. D. kaža da žonki: "Kvie-

tačka, viazi mianie da chaty, bo chaču ŭmierci pry kryžu". Jaho pieravoziać damoŭ. Jak dobry chryścianin i katalik, jon adzieržavaje ŭsie św. sakramenty i pamiraje 6 listapadu. Cieła pieravieźli da kaścioła Pranciškanaŭ, dzie 8 list., prośle vielmi ŭračystaj žałobnaj jimšy, ksiandzy Biełarusy adviali cieła na mohilnik Rossa i pachoviny adbylisia ŭ byćciu mnostva narodu, u vialikim liku pryšli Biełarusy, jahonyja vučańniki (Biełarusy j niebiełarusy) i dobryja znajomyja. (Było balšavickaje śviata i ludzi byli volnyja ad raboty).

Zhodna z volaju niaboščykavaj usie jahonyja knihi ź historyji Biełarusi, jak i z mastactva, dalej jahonaja praca z budaŭnictva i sšytok prykaziaŭ (hetyja pracy jon skončyŭ uviasnu 1940) byli addanyja da Biełaruskaha Muzeju Jvana Łuckieviča ŭ Vilni.

Prośle pierajma balšavikami sucelnaje ŭłady ŭ Vilni, usia lažačaja majemaść Dubiejkaŭskich była nacyjanalizavanaja ŭ 1940 h., užo pa śmierci L. D. Jahonaja žonka źbirałasia pakinuć Vilniu. Ale, pierad svajim vyjezdam da Niamieččyny ŭ sakaviku 1941, jana paprupiłasia pra toje, kab na mahile św. pamiaci Lavona Vitan-Dubiejkaŭskaha pastavić pomnik: kamień iz kryžam, na katorym, apračа jimieni j dataŭ niaboščykavych, krasujecca podpis: "Nia smucieciesia, jak tyja, što nadzieji nia majuć." (Pieršy list św. Paŭły da Tesaloncaŭ. Raździeł 4,13). Hetyja słovy vybrała Julana Dubiejkaŭščycha, bo jany adkazavali religijnamu nastaŭleńniu jejnaha muža, katory časta ŭ ciažkija časiny da jaje kazaŭ: "Nia smucisia, Kvietačka, Boh — baćka!" — Jon vieryŭ, što Boh pamoža dalej, i nielha tracić nadzieju ŭ Jahonuju Pomač i Łasku. Dyk niachaj hetyja słovy macujuć dušy Biełarusaŭ i tam, u paniavolenaj Baćkaŭščynie, jak i na emigracy; bo ŭ Bohu — Nadzieja.

Pisana ŭ žniŭniu 1953, u Niurnberzie.

NARODNYJA TVORY BIEŁARUSKIJA, ZAPISANYJA LAVONAM VITAN-DUBIEJKAŬSKIM.

Jak viedajem iz nadrukavanaha vyšej žyćciapisu św. Pamiaci Lavona Vitan-Dubiejkaŭskaha, maci jahonaja abiarniasia karystałasia vialikim bahaćciam narodnych tvoraŭ biełaruskich — prykaziaŭ, prymaŭkaŭ, prypieŭkaŭ i pieśniaŭ. Znała taksama šmat kazkaŭ. Paślej Dubiejkaŭski škadavaŭsia, što nie zapisaŭ ad maci hetaha bahaćcia, katoraje tak chorašа prybirała jejnaje žyćcio. Dziela taho ŭžo ŭ staryja hady jon zapisavaŭ toje, što "uspłyvała na pamiać" i, chiba, što prypadkam pačuŭ ad jinšych. Zapisy takim paradkam nie mahli abniać daŭžejšych narodnych tvoraŭ, jak

kazki j pieśni, ale drabnyja — prykazi, prymaŭki, ustavičnyja pryraŭnańni j prypieŭki.

Jak viedajem iz taho-ž žyćciapisu, pa śmierci śv. Pamiaci L. Dubiejkaŭskaha, jahonaja žonka, razam iz knihami j pracami niaboščykavymi, pieradała i zapisanyja jim prykazi da Biełaruskaha Muzeju Jvana Łuckieviča ŭ Vilni. Ale dva niapoŭnyja sšytočki-čarnapisy prykaziaŭ i jinšych drabnych narodnych tvoraŭ Spadarynia Julana Dubiejkaŭščycha pierasłała da Niu Jorku Kryvickamu Navukovamu T-vu Pr. Skaryny. Adzin iż jich maje 268 numaroŭ, druhi ad 282 — 1147. U Redakcy "Viedy" jany byli pryhatavanyja da druku. Vykinuŭšy šmat paŭtareńniaŭ i abmylna zapisanyja prykazki čužyja, zastałosia 675 drabnych narodnych tvoraŭ, nia ličačy varyjantaŭ. Jich hetta drukujem.

L. Dubiejkaŭski zapisavaŭ biez pakazańnia miesca, dzie prykazka i pad. była vymaŭlena, i biez zachavańnia asablivaściaŭ miascovaje vymovy. U niekatorych prykazkach, adyli, miascovaja vymova adbiłasia, i bieź jaje źmieny jany nadrukavanyja. Značeńnie prykazi ŭ kolkich miascoch padanaje samym L. Dubiejkaŭskim, što i adznačana ŭ druku; u jinšych — pakazana Redakcaj. Značeńnie padana ŭ dužkach () za prykazkaju. Dužki ŭ tekście prykazki źmiaščajuć słovy nie zaŭsiody kazanyja, albo ŭžyvanyja zamiest papiaredniaha. Niedakaz .... zamianiaje słovy, paŭtoranyja ŭ varyjancie.

Redakca.

PRYKAZI I PRYKAZNYJA VYKAZAŃNI.

Abiacać.

1. Abiacaŭ pan kažuch — słova jaho ciopła.

Abiedać.

2. Abiedaŭ, a žyvot nia viedaŭ.
3. Nichto nia viedaje, jak chto abiedaje.

Aboje.

4. Aboje — raboje. (Aboje adnolkava błahija).

Abrastać.

5. Na adnym miescu i kamień abrastaje.

Adarvacca.

6. Ad ziamli adarvaŭsia i da nieba nie dastaŭ.

Adkład.

7. Adkład nia jdzie ŭ ład.

Ahłobli.

8. Hnisia, nia hnisia, a ŭ vahłobli stanavisia.

Achvota.

9. Dzie niama achvoty, tam niama raboty.

Aślepci.

10. Učora aślep, a siahodnia nia bačyć.

Atava.

11. Ataŭka — sienu prybaŭka, dy nia ŭmieŭ skasić Saŭka.

Adzieža.

12. Šanuj adziežynu ŭ chacie, dyk jana pašanuje ciabie ŭ ludzioch.

Adzin.

13. Usio adzin čort, sabaka ci chort.
14. Adzin skača — druhi płača.
15. Adzin źjež choć vała — adna chvała.
16. Adnamu i ŭ kašy nia sporna.
17. Adzin, jak toj koł.

Adzinota.

18. U vadzinocie, jak u złocie.

Baba.

19. Baba z kalos — kalosam lahčej.
20. Nia mieła baba kłopatu, kupiła parasio.
21. Na marozie i baba krasna.
22. Ni sieła, ni pała — daj babie sała. (Biaz pryčyny).
23. Maž, babka, nie žalej: tvoj kvač, moj alej.
24. U baby vołas doŭhi, a rozum karotki.
25. Ci budzie dy z baby dzieŭka?

Baćka.

25 a. Ni baćka kupiŭ, ni syn jedzie.
26. Jak chto choča, tak pa svajim baćku płača.
27. Prapaŭ miech, dyk i na baćku hrech.
28. Tut nia vaš baćka haspadar.

Bahaćcie.

29. Čužoje bahaćcie — nie karyść.

Bahaty.

30. Bahatamu, dyk i čort dzieci kałyša.
31. Bahat, kali nikomu nie vinavat.

Bajacca.

32. Nia bojś: nia kyš-varona.

Biada.

33. Žyli dziady, nia znali biady; zastalisia ŭnuki — nabralisia muki.
34. Ci jdzie dniuju, ci načuju, usio svaju biadu čuju.
35. Biada chodzić nie pa lesie, a pa ludzioch.
36. Kali na biadu pojdzie, dyk i kuryca zapiaje. (Dumajuć, što kuryca piaje na niaščaście).

Bić.

37. Bi saroku, varonu — dabješsia da biełaha lebiedzia.

Być, byvać.

38. A jdzie-ž ty tady byŭ, kali tvaju švitku piarun biŭ?
39. Byvaje, što byk lataje, a kamar badzie.

Byčok.

40. Čyje byčki, dyk byčki — byli-b našy cilatki.

Blin.

41. Praŭda Sidarava: kisialom bliny mazali, dyj na kolliku viešali.
42. Čužymi blinami dy svajich baćkoŭ paminać.
43. Pieršy blin sabaku.

Bob.

44. Niaviedama, ci budzie rešata bobu.

Boh.

45. Chto z Boham, z tym i Boh.
46. Boh nia roŭna dziele.
47. Z Boham nia bicca.
48. Boh daŭ — Boh i ŭziaŭ.

49. Chto Boha nie bajicca, toj i ludzioŭ nie šanuje.
50. Boh nia słuchaje, kali śvińnia ruchaje. Ci Boh słuchaje, jak...
51. Čužomu Bohu nia kłaniajusia. (Nia jimknusia da čužych, varožych idejałaŭ, nie pamahaju jim užyćciovicca).
52. Kali Boh daść, dyk i ŭ vakno padaść.
53. Boh nie ciala, bačyć kruciala.
54. Na Tabie, Boža, što mnie nia hoža.
55. Ni Bohu śviečka, ni čartu ražon. (Niama karyści ni dobramu, ni błahomu; neŭtralnaść).
56. I Bohu śviečka, i čartu kačar ha. (Hadzić dobrym i błahim).
57. Baha mali i čarta nie hniavi. (Laviravańnie).
58. Bačyŭ Boh pracu, ale doli nia daŭ.
59. Tamu Bohu nia kłaniajusia, katory na mianie nie hladzić. (Tamu nia pryjaju, nie pamahaju, chto nie ŭvažaje na mianie).
60. U Boha jość mnoha i mnie daść.
61. Čałaviek stralaje, a Boh kulu nosie.
62. Tut užo j Boh adstupiŭsia.
63. Boh — baćka.
64. Dobra na taho svarycca, chto Boha bajicca.
65. U Boha ŭsiaho mnoha.

Bolka.

66. Čužaja bolka nie balić.

Brachać.

67. Chto raz zbrachaŭ, tamu ŭžo nia vieruć.

Brat.

68. Nia rad brat bratu, a rad jaho šmatu.

Bubien.

69. Słavien bubien za harami, a u nas dyk roŭny z nami.

Budavacca.

70. Kali maješ arud žyta — budujsia; kali maješ miech hrošy — pravujsia.

Busieńki.

71. Busieńki, busieńki — aboje halusieńki (biednyja).

Cacki.

72. Addajcie maje cacki, ja hulać z vami nie chaču.

Cialotka.

73. Łaskavaje cialotka dźvie matki śsie.

Ciańki. . .

74. Pajšoŭ na ciańki — prachadziŭ try dziańki.

Ciapier.

75. Nie ciapier, dyk u čaćvier.

Cichi.

76. Cichaja śvińnia hłybaka ryje.

Cyhan.

77. Ci-ž jamu cyhan dušu ŭkłaŭ? Što-ž, cyhan...
78. Tym cyhan nie pahan, što z panam paabiedaŭ.
79. Cyhan, jak haleje, dyk śmialeje.
80. Dziela družby cyhan paviesiŭsia.

Ciuk.

81. Ciuk — dziaciuk!

Ćviet.

82. Heta jašče ćviet, a jahady buduć.

Čałaviek.

83. Čałaviek nia sonca, usich nia hreje.

Čapać.

84. Nie čapaj! niachaj nie śmiardzić!

Čarviak.

85. Zdaryłasia čarviaku na viaku.

Čas.

86. Čas darožšy za hrošy.

Časnok.

87. Čyja huba časnaku nia jeła, dyk i pachnuć nia budzie.

Češć.

88. Była češć, jak katu ŭ miachu.

Čorny.

89. Piaskom ciorła, a ŭsio čorna.

Čort. čerci.

90. Chapiŭ čort za daŭny doŭh.
91. Čort dvajim nios, dy adnamu addaŭ.
92. Čort nia voźmie, a Bohu nia treba.
93. Dzie čort nia zmoža, tam babu pašle.
94. Nia tak čort strašny, jak jaho malujuć.
95. Aby było-b bałota, a čerci znojducca.
96. U staroj piečy čerci paluć.
97. Usie čerci adnej šerści.

Čužy.

98. Čužoje dabro biareć za rabro.
99. Čužoje bokam vyłazić.
100. U čužych rukach, dyk i piroh vialik. (Zavidnaść).
101. Nia ruš čužoha, nia bojsia nikoha.
102. Z čužoha kania na hrazi śsiadajuć.
103. U čužoj carkvie śviečak nie papraŭlaj!
104. Za čužym pahonišsia — svajo zhubiš.
105. Čužoje nia hreje.
106. U čužym svajho nia znojdzieš
107. Čužaja baba — zaŭsiody nachaba.
108. Čužy chleb — horyk.

Čužaja starana.

109. U čužoj staranie pakłonišsia baranie.
110. Balić maja hałava, što čužaja starana.

Dabro.

111. Nažyŭ dabra — u žałudovu misačku.

Dać.

112. Daj jajco dyj abłuplenaje.
113. Kali dajuć — biary, kali bjuć — biažy.
114. Daŭšy rukami — chadzi nahami.
115. Nia daj — nia susied, a daŭ — sabie niet.

Dačka.

116. Kali maješ dačku, dziaržy harełku ŭ hlačku. (Ždžy svatoŭ)

Damova.

117. Błahaja taja damova, dzie vała badzieć karova.

Daroha.

118. Jedzieš u darohu na try dni,

biary chleba na try tydni.

Dbać.

119. Chto dbaje, toj i maje.

Dobra.

120. Tam dobra, dzie nas niama; a jak my pabudziem — usio pahudzim.

Druh.

121. Ź miłym druham, to j na kałodzie abied.

Družyć.

122. Z taboju družy dyj kamień za pazuchaj dziaržy.

Durny.

123. Durnych nia siejuć — sami rodziacca.

124. Pašli durnoha — za jim druhoha.

125. Pašli durnoha Bohu malicca, dyk jon łob pabjeć.

126. Durnoha i ŭ carkvie bjuć.

Dumy.

127. Dumy za harami, a śmierć za plačami.

Duša.

128. Svaju dušku nabiŭ jak kadušku. (Nažersia).

129. Što duša maje, tym i pryjmaje.

Dužy.

130. Kali nia duž — nie biarysia za huž.

Dva, dvoje.

131. Ni dva, ni paŭtara.

132. U dvajich daroha karotšaja.

Fanaberja.

133. Fanaberja ŭ łapcioch.

Hać.

134. Choć hać haci.

Hałava.

135. Za durnoju hałavoju nohi nia majuć spakoju.

136. Kali hałava sivieje, dyk rozum dureje.

137. Hałava z arech, a vočy pa jabłyku.

138. Nia ŭsi klopki ŭ hałavie.

139. Durnaja hałava nia sivieje j nia łysieje. I hl. 110.

Ham.

140. Sam nia ham i druhomu nia dam.

Haravać.

141. Haruju z adnej karčmy ŭ druhuju.

142. Kamu haravać, tamu nia ŭmirać.

Harełka — hl. 116.

Haroch.

143. Žyvu jak haroch pry darozie: chto jdzie, toj uščypnie.

Haspadar.

144. Chto rybu vudzie, toj haspadarom nia budzie.

Haspadynia.

145. I kot haspadynia, kali bliny na palicy.

146. Haspadynia! ci jašče niasi, ci chvartuchom trasi.

147. Jak muki skrynia, dyk i śvińnia haspadynia (Na heta adkazujuć prykazkaju: Muka mukoj, a śvińnia — śvińnioj.

Haŭ (brachać).

148. A ty-by (tvaje dzieła) haŭ! dyj pad kut.

Havaryć.

149. Havoryć, jak placień harodzić.

Hinuć.

150. Niachaj jano tut hinie. (Kažuć, zaścierahajučysia, kab nie pierakazavali jinšym).

Hoład.

151. Hoład — nia ciotka.

Hoły.

152. Hoł, jak sakoł.

Hora.

153. Choć hora, dy hoc.

Hość.

154. Na pieršy dzień hość zołata, na druhi — sierabro, na trejci — miedź i damoŭ jedź.
155. To nia hość, kali duša jość.
156. Niaprošanaha haścia nia nadta častujuć.
157. Datul hość iłhaŭ, pakul nie pajadaŭ.

Hrać.

158. Hraj, abo hrošy addaj!

Hrebla.

159. Podle stavu hrebla.

Hrech.

160. Nia to hrech, što ŭ rot, a to, što z rota.
161. Padumaŭ — hrech, razdumaŭsia — vola Boža.
162. Hrech u miech, a spasieńnie na vierch.

Hrošy.

163. Za hrošy ŭsiudy charošy.

Hrumada.

164. Hrumada adnaho nie čakaje.

Huknuć.

165. Jak huknieš, tak i adhukniecca.

Huli.

166. Huli, huli dy ŭ łapci abuli.
167. Huli da dabra nie daviaduć.

Hvozd.

168. Pad usie bočki hvozd.

Chadora.

169. Ty mnie nie Chadora, ja tabie nia Ivan.

Chapić.

170. Chapiŭ — hołaha za pazuchu.
171. Chapiŭ pad pachu dyj machu.

Charty.

172. Nie tady charty karmić, jak na ŭłovy jechać.

Chata.

173. Svaja chatka, jak rodnaja matka.
174. Chata-rahata.
175. U svajoj chacie i vuhły pamahajuć.
175. a) Maja chata z kraju — ja ničoha nia znaju.

Chitry.

176. Hladzić, jak varona, a chitry, jak čort. (Pra flegmatyčnaha).

Chleb.

177. Chleb na stale — ruki svaje. (Nia treba čakać prynuki).
178. Jak chleba nia stała, dyk svarka paŭstała. (Niastača viadzie da svarki).
179. Iz svajim chlebam, dyk i na kałodzie abied.
180. Pušny chleb — nia hoład.
181. Čałaviek nia tolki žyvieć chlebam.
182. At! pryjeŭsia chleb. (Niezda-

valeńnie z čahoś dobraha ŭstavičnaha).

183. U jaho iz svajim chlebam paabiedaješ.

184. Stoł chleba nia źješć.

185. Najasisia chleba łožkaju.

186. Sto kop u vadzin snop, a ŭsio-ž chleba nia chvat.

187. Chto pole trojić, toj chleb krojić.

188. Toj chleb, što ź miažy, zastajecca na nažy.

Chvalicca.

189. Nie chvalisia — Bohu malisia.

Chvastać.

190. Nia chvastaj — karalom nia budzieš.

Chvaść.

191. Chvaść — chleba nia daść.

Chvieś.

192. Chvieś — uvieś.

Chvost, hlań 449.

193. Pryšyj kabyle chvost, a ŭ jaje svoj jošć.
...kali... (Pra što-koleču lišniaje).

194. Uziaŭ — dyj chvastom nakryŭsia.

Illa.

195. Śv. Illa narabiŭ hnilla.

Iłhać.

196. Chto iłžeć, toj i kradzieć.

Iści

197. Idzie, až hudzie!

Jakaŭ.

198. Ni ŭsiakamu pa Jakavu.

Jama.

199. Nie kapaj pad kim jamy — sam uvališsia.

Jaśli.

200. Jaśli da koni nia chodziuć.

Jazyk.

201. Jazyk — pahanaje miasa.

202. Jazykom — brašy, a rukam voli nie davaj.

203. Jazyk da vušej.

Jechać.

204. Što ŭbiŭ, to ŭjechaŭ. (Pra kania, patrabujučaha pahaniańnia).

205. Jedu, jedu, nia śvišču, a najedu — nia spušču.

Jeści, najeścisia, padjeści.

206. Pierasaliŭšy, jeści nia budzieš.

207. Čaho nie jasi, u rot nie niasi.

208. Jak jem, to hłuch i niem.

209. Kali nie najeŭsia, to j nie naližašsia.

210. Chto padjeŭ rakoŭ — takoŭ; chto nia jeŭ rakoŭ — takoŭ. (Ad taho, što štoś pryjemnaha stałasia, ničoha nie źmianiłasia).

211. Kali nie padjasi, dyk i śviatych pradasi.

Jur.

212. Sytaj kumie jur na ŭmie.

213. Na staraść babu jur biare.

Karova.

214. Ryklivaja karova — nie małočnaja. (Pra samareklamu).
...mała małaka daje.

215. Uziaŭ čort karoŭku, dyk niachaj i viaroŭku.

Kašal.

216. Pamahaje, jak kašal u chvarobie.

Kaval.

217. Na toje-ž kaval kuje klaščy, kab ruk nie papiok.

Kaza.

218. Nia choča kaza jści na torh, ale jaje viaduć.

Kazać.

219. Ni mnie kazać, ni vam słuchać.

Kazioł.

220. Puści kazła ŭ kapustu.

Kij.

221. Što ŭžo starcu kij adbirać.
222. Kij maje dva kancy — adzin pa mnie, druhi pa tabie.
223. Nia słuchaješ kiva — pasłuchaješ kija.

Kłok

224. Albo siena kłok, albo viły ŭ bok.

Kniha.

225. Hladzić u knihu, dy bačyć chvihu.

Kołas.

226. Kołas, što ziarniat nia maje, dahary łob zadziraje. (Pra pustych a hordych ludzioŭ. Kołas, što prosta stajić, zavuć "kazak"; a kołas, što nachinuŭšysia — "kupiec").

Kom.

227. Kamu pa kamu, a tabie dva kamy.

Koń.

228. Stary koń barazny nia psuje.
229. Nia moj koń, nia moj voz.
230. Kamu, jak kamu, ale sivomu kaniu.
231. Pieraź siłu i koń nie paciahnie.
232. Nie hani kania dubcom, a hani aŭsom.
233. Nia vier kaniu ŭ darozie, a babie ŭ chacie.
234. Darmavomu kaniu ŭ zuby nie hladziać.
235. Kosiu, kosiu dy ŭ vahłobli.

Kot.

236. Zrabiŭ, jak kot napłakaŭ.

Krajčyk.

237. Jež krajčyk — budzie syn Mikałajčyk.

Krapiva.

238. Prydzie j na krapivu maroz.

Krasny.

239. Nie radzisia krasny, a ščasny.

Krašci.

240. Nia źbirajsia kraść, jak Boh daść.

Kryvy.

241. Na kryvoje dzierva i kozy skačuć.

Krucicca.

242. Krucicca, jak skurat na ahni. (Kidlivy ŭ ciažkim pałažeńniu).

Krucić.

243. Nia kruci, bo pierakruciš.

Krupka.

244. Krupka krupku dahaniaje. (Pra redki krupnik).

Kuchar.

245. Dzie kucharaŭ šešć, tam niama čaho ješć.

Kum.

246. Nia bić kuma, dyk nia pić piva.

Kupalle.

247. U noč Ivana Kupała, što-b chto ni zrabiŭ — prapała!

Kupić.

248. Kupiŭ-by siało, dyk hrošy mało.

Kuryca.

249. Až kury buduć śmijacca.
250. Vyhladaje, jak kuryca ŭ doždž.

Kus.

251. Pa smačnym kusie — vady napjusia.

Kutok.

252. Darahi toj kutok, dzie byŭ rezan pupok. (Darahi rodny kraj, rodny kut, damova).

Kvas.

253. Časym z kvasym, a paroju z vadoju.
254. Čymsia z durnym kvasym, dyk lepš z vadoju.
255. Byŭ kvas, dy nia było vas; a zastališ kvasiny, tady vas čerci ŭznasili.

Lechatać.

256. Niachaj nie lachoča duša, kali ščaścia nie znajšła.

Leta.

257. Leta pracuje na zimu, a zima na leta.
258. Minułasia toje leta, kali łupiłasia repa.

Licha.

259. Nie čapaj licha, kali śpić.

Lod.

260. U vas i ŭzimku lodu nie dastanieš.

Lubić.

261. Dzie lubiać, tam nie ŭčaščaj, a dzie nia lubiać, tam i nahi nie ŭstaŭlaj.

Łaska.

262. Panskaja łaska — da parohu.
263. Panskaja łaska na rabym kaniu jedzie. (Kania raboha ŭvažajuć za niapeŭnaha).
264. Łaska nie kalaska, sieŭšy nie pajedzieš.
265. Z łaski na paciechu. (Zn., tak, biaz pryčyny).

Łyčka.

266. Za łyčkam pahoniššia — remienčyk zhubiš.

Łožka.

267. Pa abiedzie łožku pad stoł.

Łučyna.

268. Nie haryć maja łučyna i nia haśnie.
269. Biaz łučyny drovy nie harać.

Mak.

270. Nie ŭradziŭ mak — pierabudziem tak.

Małako.

271. Matčyna małako na hubach nie absochła. (Nadta małady.)

Maładziec.

272. Maładziec proci aviec, a supraci małajca i sam aŭca.

Maładzion.

273. Šešć dzion maładzion.

Małoć.

274. Patul małoŭ, pakul kamień dałoŭ.

Maskal.

275. Tatu, tatu, lezie čort u chatu! — Niachaj lezie, aby nie Maskal.
276. Na toje jon Maskal, kab kraŭ.
277. Maskal ślozam nia vieryć.
278. Maskal nia śvińnia — usio żješć.
279. Chto choča hora zažyć, niachaj idzie ŭ maskali służyć.
280. Stul Maskali, a stul Švady, dzie padziecca z takoj biady?! (Kažacca, kali jo šmat niapryjemnaściaŭ).

Maskva.

281. Nia dury Maskvy, jana j biez taho durnaja.

Matka.

282. Kali svaja matka, dyk dziciatka hładka.
283. Dzień matka — dzień mačycha.
284. Svaja matka bjučy nie zabjeć, a čužaja hledziačy zahledzić.

Mazać.

285. Dzie mažaš, tam i jedzieš.
286. Nie pamažaš, nie pajedzieš.

Mianiać.

287. Chto mianiajić, u taho chamut hulajić.

Miadźviedź.

288. Dva miedźviadzi ŭ vadnej miarłozie nie lažać.
289. Miadźviedź vaŭku nie tavaryš.

Miech.

290. Nastrašyŭ miech, dyk i torba strašna.
291. Za čužy miech nia varta abrydžacca.

Miesca.

292. Ni ŭ harodzie, ni ŭ sadu nidzie miesca nie znajdu.

Miły.

293. Pieraź siłu mił nia budzieš.
294. Što kamu miła, to miła, choć na pałovu zhniła.

Miod.

295. Kali ŭžo miod, dyk kab jašče i kaŭšom.

Mir.

296. Valej dziarviany mir, čymsia załataja svarka.
297. Što miru, toje j babinamu synu.

Myčeć.

298. Ni myčyć, ni cielicca.

Mol.

299. Mol moli ješć, a moli prach nie biareć.

Mucha.

300. Nia šumi, mucha, kala vucha.

Muka.

301. Dobraja muka, tolki rabiła pahanaja ruka.
302. Z hetaj muki chleba nia budzie.
303. Karmi mukoju — pojdzie rukoju.
304. Nie z taje muki śpiečany.
305. Pieratrecca — muka budzie.

Mužyk.

306. Mužyk bahat — jamu dobra;

sabaka kasmat — jamu ciopła.

Nahnuć.

307. Chto kaho nahnieć, toj taho nabjeć.

Nalizacca — hl. 209.

Napaść.

308. Ad napaści nie prapaści, ad biady nie ŭ vadu.

Napicca — hl. 251 i 364.

Navuka.

309. Navuka ŭ les nia jdzie (nia chodzić).

Nažyć.

310. Na viaku ŭsiaho nažyvieš i Kuźmu baćkam nazavieš.

311. Choć janotavaj šuby nie nažyviem, dyk iz hoładu nie pamrem.

Niachaj.

312. Niachaj nia dobry čałaviek.

Niamyćka.

313. Niamyćka harady dziaržyć.

Niańka.

314. Dzie nianiak mnoha, tam dzicia biaznoha.

Niadzieła.

315. I biez papa viedama, što ŭ niadzielu śviata.

316. Kab što dzień, to niadziela, i što chata, to viasielle.

Nieba.

317. Ad nieba adarvaŭsia i ziamli nie dastaŭ.

Niedapłacić.

318. Što nie dapłociš, taho nie danosiš.

Nie stajeć.

319. Nie staje dzieviać hryŭniaŭ da rubla.

Nievad.

320. Niama čaho pierad nievadam rybu łavić.

Nikoli.

321. Heta budzie na śviatyja nikoli. (Značyć — nikoli nia budzie).

Nos.

322. Nie z tvajim nosam.

Pacałavacca.

323. Dahaniajučy, nie pacałuješsia.

Padajić.

324. Padajiŭ Łysku dy ŭ misku.

Padniacca.

325. Čym vyšej padyjmieššsia, tym nižej zvališsia.

Padskočyć.

326. Vyšej pupa nie padskočyš.

Pahnacca — hlań 104 i 266.

Pachvała.

327. Čužaja pachvała hrymić, a samachvałstva śmiardzić.

Pakłon.

328. Ad pakłonaŭ hałava nie balić.

Pakłanicca.

329. Valej hałavie pakłanicca, jak naham.

Valej pakłanicca caru, jak psaru. Hl. 109.

Pakora.

330. Pakora nia znaje hora.

Palak.

331. Palaki byli hajdamaki, mała pra chleb dbali, dziela taho prapali.

332. Dažylisia Palaki — ni chleba. ni tabaki.

Palec.

333. Pałca ŭ rot nie kładzi.

Pan.

334. Choć jaki pan charošy, dyk dreń biaz hrošy.

335. Pany svaracca, a ŭ mužykoŭ čuby traščać.

336. Pany — nie pany, ale panskija starcy.

337. Pana klanuć, a pan taŭścieje

338. Na pana chvareje.

Pincialej.

339. Jaki ni Pincialej, usio-ž tyki viesialej.

Papaści.

340. Jaho i ŭ stupie taŭkačom nie papadzieš.

Papicha.

341. Što papicha, to nie dziačycha.

Papravicca.

342. Papraviŭsia, jak skurat na ahniu.

Papraŭlać — hlań 103.

Para.

343. Paroju siena kosiuć.
.... chodziuć u maliny.
........łyki dziaruć.

Para.

344. Čort siem par pastałoŭ staptaŭ, pakul paru dabraŭ.

Paraska.

345. Z Boham, Paraska, kali ludzi zdarajucca.

Parohi.

346. Visoki parohi na maje nohi.

Paśpieć.

347. Paśpiaješ z kozami na torh.

Paśpiech.

348. Paśpiech — ludziom na śmiech.

Patrebny.

349. Patrebny, jak dzira ŭ moście.

350. Patrebny tam, jak vałośsie ŭ nosie.

351. Patrebna, jak piataja naha sabaccy.

Pavłarnucca.

352. Jak paviernieššia kruta, dyk zastanieššia tuta.

352. a) Kali paviernie kruta, dyk zastaniecca tuta.

Pazyčyć.

353. Chočaš vorana nažyć — hrošy pazyč.

Padzierci.

354. Nie padziareš, dyk i skułka nia siadzie. (Nićoha nia byvaje biaz pryčyny).

Piačy.

355. Ci na małuju, ci na vialikuju pierapiečku, a ŭsio pali piečku. (Adzin kłopat, ci ŭ małych, ci ŭ vialikich spravach).

Piajać.

356. Dobra piaješ: chadzi ŭ chatu! (Z kazki: voŭk piajaŭ vonkach dziedu j babie, a jany jaho hetak pazvali).

Piakar.

357. Valej vydać na piekara, čymsia na aptakara.

Piaršynia.

358. Heta nie piaršynia.

Piatnica.

359. U jaho na adnym tydniu siem piatnic.

360. Padchodziać dni k piatnicy.

Pić, napicca.

361. Dzie pjuć, tam i llué.

362. I Spas-by piŭ, kab chto kupiŭ.

363. Aby smačna padjeŭ, to j vady napjusia.

Piekła.

364. Kala piekła žyvučy, to treba j čarta za kuma paprasić.

365. Horšaha piekła niama, jak u nas.

Pień.

366. Vialik pień, dy durań.

Pierad.

367. Ź pieradu, jak chort, a zzadu, jak čort.

Pierachryścić.

368. Pierachryściŭ dyj puściŭ. (Niarupatlivy).

Pieraliŭki.

369. Heta nie pieraliŭki.

Pieraskočyć.

370. Nie pieraskočyŭšy, nie kažy "hop!"

Pierci.

371. U dno preć, bierahi treć.

Pieścicca.

372. Niama što pieścicca, kali moža źmieścicca.

Pieśnia.

373. Piaji pieśni, choć treśni, a jeści nie prasi.

Pietračok.

374. Lohieńki Pietračok!

Pilip.

375. Vyskačyŭ, jak Pilip z kanapiel

Św. Piotra.

376. Pryšoŭ Piatrok — apaŭ listok, pryšoŭ Illa — apała dva, pryšoŭ Spas — usiamu čas.

Pisać.

377. Nia pry mnie pisana.

Pjany.

378. Pjany praśpicca, durny nikoli

379. U pjanoha chata krucicca.

380. Što ŭ ćviarozaha na ŭmie, to ŭ pjanoha na jazycce.

381. Jak pjan, to kapitan, a jak praśpicca; dyk śvini bajicca.

Plečy.

382. Krysy dziareć, a plečy łapić.

383. Z pleč dy ŭ pieč.

Płakać.

384. Kolki płakaŭ, usio byŭ adnakaŭ; pačaŭ piajać, staŭ Boh davać.

385. Tady ŭžo budziem płakać, kali budziem miakać.

Płotka.

386. Małcu dobra j płotka.

Pop.

387. Kali nia pop, dyk nia ŭbirajsia ŭ ryzy.

388. Pop svajo, čort svajo: addaj maju malitvu.

389. Treba papa pryvieści, kab vyčytaŭ.

390. Chto pop, toj i baćka.

Pracavać.

392. Chto nie pracuje, toj nie macuje.

393. Kali papracuješ, dyk i pamacuješ.

394. Pracuj da potu — padjasi ŭ vachvotu.

Praści.

395. Nie paprała pad dymkom,

musiš praści pad tynkom. (Kažuć da prallaŭ, što nie paśpieŭšy spraści ŭzimku, praduć uviasnu.)

Prasić.

396. Na toje prasili, kab u rot nasili.
397. Jak prosiać, to žnuć i kosiać.

Praŭda.

399. Praŭda hruba, ale słuchać luba.
400. Tolki praŭdy, kolki ŭ rešacie vady.
401. Praŭda kryŭdzie vočy kole.
402. Tady budzie praŭda, kali vyrastuć na viarbie jihruški.

Pravavacca — hl. 70.

Prybrać.

403. Prybiary pień i pień charošy.

Pryčyna.

404. Biaz daj pryčyny (što zrabić, skazać).

Pryjaciel.

405. Kryj Boža ad pryjacielaŭ, a ź niepryjacielmi spraŭlusia.

Prykazka.

406. Zdaŭsia na prykazki, jak sabaka (sabačaja skura) nu pryviazki (da capoŭ).

Prylapicca.

407. Kinuć na ścianu, dyk prylepicca.

Prymieć.

408. Kab prymieła, dyk u łyžcy-b vady ŭtapiła.

Prystać.

409. Prystaŭ, jak smała da kała.

Pryvykci.

410. Ajdzie kulik pryvyk? — A ŭ bałocie.

Pščała.

411. Pščała na luby ćviet lacić.

Ptuška.

412. Rańniaja ptuška zubki ciarebie, a poźniaja vočki tre.

Pustoje.

413. Z pustoha nie nalleš.

Rak.

414. Viedaje, dzie raki zimujuć.

Ramieśnik.

415. Jaki ramieśnik, takaja j rabota.

Rana.

416. Nia kajsia, rana ŭstaŭšy i rana ažaniŭšysia.

Raści.

417. Raście na les hledziačy.

Ratavańnik.

418. Radzi, Boža, valej ratavańniki, jak biedavańniki.

Razumny.

419. Valej z razumnym pabicca, čymsia z durnym pacałavacca.

Razžycca.

420. Razžyviomsia, jak u najmity najmiomsia; budziem bahaty, bo ŭsie buduć nam vinavaty.

Radzić.

421. Što nam da taho, chto radziŭ kaho.

Redźka.

422. Adnaho razu kazała redźka: — ja dobraja ź miodam, a

miod kaža: čort ciabie prosić, dobry ja i bież ciabie.

Ryba.

423. Bješsia, jak ryba ab lod.

Rynak.

424. Budzie j na našym rynku kirmaš.

Rot.

425. Jeŭ-by ratok, kab pryniaŭ žyvatok.
426. Chadziŭ-by ŭ złocie, kab nia dzirka ŭ rocie.

Rozum.

427. Čužym rozumam žyć nia budzieš.

Ruka.

428. Hetyja ruki nabralisia muki.
429. Niama za što ruk začapić.
430. Ssochni taja ruka, što na baćku padyjmajecca.
431. Ručki załatyja, ale horłą smalanoje. (Pra majstru pjanicu).

Sabaka, sabačy.

433. Pajšoŭ sabakam siena kasić.
434. Kali nia ŭdasca, dyk sabakam addasca.
435. Kab taho sabaku vaŭki źjeli, što na svoj chvost breša.
436. Lažyć, jak sabaka na sienie: sam nia ham i druhomu nia dam.
437. Možna sabaku i na Boha brachać.
438. Ni kali sabaka bliny piok, a ŭsio ciestam jeŭ.
439. Nie adzin sabaka Łyska.
440. Sabaccy dobra j mucha.
441. Pajšoŭ, jak pabity sabaka.
442. Sabaku — sabačy ŭspamin.
443. Sabaka brešyć, a pan sabie jedzić.
444. Chiba-ž u sabaki vočy pazyčyć?
445. Kali sabaka pryvyknie ŭ vakno łazić, dyk choć i chvost adsiačy, usio budzie łazić.
446. Och, sabačka zdoch, a sučyčka žyć nia choča.
447. Nie chacieła sabača naha lažać na stale, dyk niachaj lažyć pad stałom.
448. Adzin raz sabaku chvost adsiakać.

Sała.

449. Tym-ža sałam dy pa tych-ža ranach.

Sałodki.

450. Nia budź sałodak, ani horak.

Sałoma.

451. Na kaho, dyk kul sałomy, a na siabie, dyk ni bylinki.

Sam.

452. Jakija my sami, takija našy sani.
453. Chto ciabie — sam siabie.

Sava.

454. Śpić sava dy kury bačyć.
455. Choć savu ab pień, abo pniom ab savu, usio savie balić.
456. Nia bačyć sava, jakaja sama.

Schavać.

457. Schavaŭšy dalej, bližaj znojdzieš.

Siało.

458. U siale — jak u sile.

Siarmiaha.

459. Siarmiaha-nie źniavaha, a

sini župan — nia nadta pan.

Siadzieć.

460. Siadzić, jak kućcia. (Siadzić nadta spavažna j niaruchoma, jak harščok iz kućcioj na Kućciu; kažacca hironična)

Sierabro.

461. Dy žhiń i sierabro, kali žyć nie dabro.

Siorbać.

462. Siorbaj, pakul pojdziš z torbaj.

Syč.

463. Syč ź miesta, sava na miesta.

Skupy.

464. Chto skup, toj nia hłup.

Skurat.

465. Jaki ni skurat, a ŭsio-ž łapciu nia brat.

Słać.

466. Miakka ścieleć, dy mułka spać.

Słanina.

467. Ad kamina da kamina, dzie pachnieć słanina.

Słava.

468. Drennaja słava biažyć, a dobraja lažyć.

Słova.

469. Nia žvaŭšy, słova nia vypuskaj.

Słuha.

470. Voś tabie chamut i duha, ja tabie nia słuha.

471. Słuhi pahnulisia ŭ duhi.

472. Służka na słužcy, a ŭ pana trasca.

Słuchać.

473. Ludzioŭ słuchaj, a svoj rozum maj.

Snop.

474. Nia kłaniajuś bahaču, svoj snop małaču.

Sonca.

475. Tolki sonca, što ŭ vaknie?

476. Nia sonca piače, a ŭ ciani dušu vałače.

477. Pakul sonca ŭzyjdzie, rasa vočy vyješć.

Sora.

478. Niachaj tak budzie, jak Sora kazała.

479. Naša Sora to šyje, to pora.

Starcy.

480. U starcoch žyŭšy, choča ź piercam ješci.

Stary.

481. Stary, jak mały.

Stydna.

482. Choć vačom stydna, dyk žyvatu radasna.

Stupień.

483. Stupień — pa pień.

Sučka.

484. Nia jdzieć sučka barznoju. (Pra nieadpaviednaha).

485. Papaŭ, jak sučka ŭ soład.

Svarycca.

486. Niama čaho svarycca za čužoje karytca.

Svoj.

487. Svoj svajho paznaŭ dyj na piva pazvaŭ.

488. Svoj iz svajim bisia, vadźsia, a čužy nie miašajsia.

Ściaroža.

489. Ściaroža lepš, čymsia varoža.

Ściaty.

490. Ni ściaty, ni paviešany. (Niapryjemnaje nieaznačanaje pałažeńnie = Ni to ściaty, ni to paviešany).

Ślapy.

491. Dziržycca, jak ślapy płotu.
492. Ślapomu ŭsio kapiejka (zdajecca).
493. Choć ślapych nie vadziŭ, dyk pasiarod chadziŭ.
494. Nia płakaŭ-by ślep, kab bačyŭ śled.

Śledam.

495. Śledam za dziedam!

Śmiech.

496. Śmiech z panskich botaŭ — adzin zhareŭ, druhi sabaka źjeŭ.

Śmieły.

497. Śmiełamu i Boh pamahaje.

Śmierć.

498. Što budzie, to budzie, a dźvie śmierci nia budzie.

Śpiašacca.

499. Nie śpiašajsia z kozami na torh.

Śviača.

500. Pierapiŭ śviaču. (Pierajšoŭ da kahości druhoha žyć — L. D.)

Śviata.

501. Budzie j na našaj vulicy śviata.
502. Kali toje śviata budzie?

Śvińnia.

503. Ni da parasiat śvińni, kali jaje smalać.
504. Piščyć, jak śvińnia ŭ praśle.
505. Što za mnoha, dyk i śvińni nie jaduć.
506. Dobra zrabiŭ Boh, što nia daŭ śvińni roh: jana-b uvieś śviet pabała-b.

Šanavać.

507. Chto šanuje sam siabie, taho j ludzi šanujuć.

Šancavać.

508. Kali šancuieć, dyk i baba tancujeć.

Šapka.

509. Nia kupiŭ baćka šapki, — niachaj vušy mierznuć.
510. Pa Chomku šapka.
511. Nie pa Jurku šapka.

Šaviec.

512. Šaviec usiady biaz botaŭ chodzić.

Šyła.

513. Chapiŭ šyłam patyki.

Škoda.

514. Nie takaja škoda, jak niavyhoda.

Tanna.

515. Što tanna, to hniła, a što doraha, to miła.

Taŭsty.

516. Pakul taŭsty ssochnieć, dyk cienki zdochnieć.

Tavar.

517. Dobry tavar sam siabie chvalić.

518. Nia to tavar, što lažyć, a to, što biažyć.

Trava.

519. Na tornaj darozie trava nie raście.

Try.

520. Da troch raz, bo voŭk źješć.

Tryvać.

521. Hora vytryvaješ, a roskašy nie.

Tuha.

522. Zaśni kryšku, to zabudziešsia svaju tuhu. (Mały kłopat). Učaščać hl. 261.

Udava.

523. U ŭdaŭca adna aŭca, a jon skača; u ŭdavy čatyry vały i taki płača.

Udyrycca.

524. Choć vucham ab ziamlu ŭdyrsia.

Udod.

525. Nia dorah udod u hod, a doraha sinica ŭ rot.

526. Što hod, to ŭdod.

Uježna.

527. Choć nia ŭježna, dyk uležna.

Ukroj.

528. Ukroj — nia ŭdoj. (Z kažnym ukrojam sałaniny mienieje, a ŭ karovy ad udoju małaka nia mienieje).

Ukusić.

529. Kali ŭžo chto ŭkusić, dyk prahłynuć musić.

Uletku.

530. Što ŭletku nožkaju kop, to ŭzimku hubkaju chop.

531. Uletku lublu ciabie, dzietku, a zimoj źjem chleb ź śviňnioj. (Tak staviacca haspadary da najmitaŭ. "Ź śviňnioj" znača "Iź śvinym miasam").

Umierci, umirać.

532. Kudy ni kruci, prydziecca ŭmiarci.

533. Valej u svajich ludzioch z hoładu ŭmirać, jak u čužych zołata źbirać.

Unuk.

534. Ci ty božy ŭnuk? (Značycca, ci ty božy ŭnuk, što chočaš sabie pryvilejaŭ? Prykazka jašče z pahanskich časoŭ, kali viatry Biełarusy ŭvažali za božych unukaŭ).

Vada.

535. Choć kolki taŭčy vadu ŭ stupie — vada j budzie.

536. Pad lažačy kamień vada nie ciačeć.

Vajavać.

537. Chto čym vajuje, ad taho hinie.

Varona.

538. To varona, a nia kruk, što puščaje z svajich ruk.

Varoty.

539. Siamiora varot, a ŭsie na harod.

Varšaŭski.

540. Varšaŭskaja rabota. (Błahaja, tandeta).

Varšaviak.

541. Varšaviaki — kuku, zarezali suku, paviesili ŭ brami, ciahali zubami.

Vaš.

542. I vašym i našym.

Vianok.

543. Z harochvin vianok dastaŭ. (Kažuć, kali chto ŭziaŭ, zamuž niečyju zaručonuju — L. D.).

Viasna.

544. Viasna — nie miasna, vosień nie małočna.

455. Što viasnoj raniej dniom, to-je ŭvosień tydniam.

Viek.

546. Pražyŭ viek haravaŭšy dyj pamier nie kachaŭšy.

Vilnia.

547. Nie za dzień Vilnia stanaviłasia.

Vinavaty.

548. Jihnat nie vinavat i Aŭhinia — nia vinna, vinavata chata, što puščała Jihnata.

Vyrad.

549. U radu nie biaz vyradu.

Vyraści.

550. Vyras da nieba, a durań jak treba.

Voka.

551. Nie dahodziš vokam, dyk adkažaš bokam.

552. Bačyli vočy, što kuplali, a ciapier płaččie, choć pavyłaźcie.

Voł.

553. Choć za vała, aby doma nia była. (Aby vydać abo vyšci zamuž.)

Vołat.

554. Pamaleńku, dyk i vołata zyhniom.

Vopratka.

5Ϝ5. Taja-ž vopratka i ŭ kaścieli i ŭ paścieli.

Voŭk.

556. Voŭk sabaki nie bajicca, ale źviahi nia lubić.

557. Pažaleŭ voŭk kabyłu — astaviŭ chvost dy hryvu.

558. Voŭk i ličanaje biare.

559. Vaŭka nohi kormiać.

560. Kabyła łysaja, žarabio raboje, źjeŭ voŭk aboje.

561. Jak vaŭka ni karmi, a jon usio ŭ les hladzić.

562. Vaŭka da lesu ciahnie.

563. Ciahnuŭ voŭk, paciahnuli j vaŭka.

564. Na vaŭka pamoŭka, a miadźviedź spadnałusku.

565. I voŭk syt i kozy cełу.

566. Nia pieršy raz vaŭku ŭ lesie zimavać.

567. Havary, voŭča, paciery, ale ty druhoje dumaješ.

Vučany, vučycca.

568. Za adnaho vučanaha dziesiać niavučanych dajuć.

569. Budziem vučycca, pakul śmierć łučycca.

Začapicca.

570. Začapiŭsia za pień dyj prastajaŭ cełу dzień.

Zahajicca.

571. Pakul žanicca — zahajicca. (Pakul štoś staniecca, dyk biada, niaščaście pierastanie,

Zajac.

572. Ci tabie zajac, a mnie baran, ci mnie baran, a tabie zajac, to taki vychodzić, što mnie baran, a tabie zajac. (Kali chtoś, byccam dobra zyčačy druhomu, najpierš maje naŭviecie svaju karyść).

Zališnie.

573. Zališnie pa dva hryby ŭ kapustu.

Zamanić.

574. I pirahom nie zamaniš!

Zapas.

575. Zapas biady nia čynić.

Zapaŭźci.

576. Choć za kazła, aby zapaŭzła. (Aby vyšła zamuž). Pr. 554.

Zaprehčy.

577. Nie zaprehšy, nie kažy "no!"

Zavozna.

578. Choć pozna, dyk zavozna.

Z boku.

579. Z boku prypioku. (Mała patrebny).

Zdaroŭ.

580. Kali zdaroŭ, dyk siem panoŭ.

Zhadzicca.

581. Nia zhodzicca Bohu malicca, dyk zhodzicca harščok nakryć.

Ziaziula.

582. Taja ziaziula, ale nia tak kukuje

Zyjścisia.

583. Hara z haroj nia zyjdziecca, a čałaviek z čałaviekam zyjdziecca.

Złydni.

584. Chadzili try dni — vychadzili złydni.

585. Chopiuć złydni na try dni.

Złość.

586. Złości — poŭny kości.

Złodziej.

587. Nie złaviŭ za ruku, nie kažy, što złodziej.

Znać.

588. Jak budzieš znać da kanca, dyk budzieš star, jak aŭca.

Dziacieł.

589. Dy chto-ž by dziatła znaŭ, kab nie jaho daŭhi nos.
Nia čort-ba dziatła viedaŭ, kali-b...

Dziaŭčyna.

590. Nie ad taho zhaleli, što pili dy jeli, a što na dziaŭčat hladzieli.

Dzień.

591. Aby dzień prajšoŭ dy da nas nie dajšoŭ. (Ahilańnie na rabocie).

Žanicca.

592. Žanicca nie lanicca, ažaniŭšysia nia kajacca.

593. Chto nie žaniŭsia, toj halicca; chto ažaniŭsia, toj kajicca.

Žyć.

594. Nia tak žyvieš, jak chočas, a tak jak stajeć.

Žyta.

595. Za naša žyta dy nas nabita.

596. Na ŭražaj nie ŭvažaj, a žyta siej.
U pročki žbirajsia....
Umirać žbirajsia....

Žmienia.

597. Žmieniaj syp — žmieniaj budzieš źbirać.

Žonka.

598. Jaki Chomka, takaja j jaho žonka.

599. Dziva, što ŭ karala žonka charaša.

599.a) Apošniaja ŭ papa žonka. (Kažuć: **bahaty snop, rubiel,** a na apošni adkazujuć hetaj prykazkaj — L. D.).

Žuraŭ.

600. Nia dorah žuraŭ u hod, a doraha sinica ŭ rot.

USTAVIČNYJA PRYRAŬNAŃNI, PRYPIEŬKI, ŽARTY.

Ačarnić.

601. Ačarniŭ čarniej ziamli!

Andrej.

602. Andrej, nia durej, nie dziary kapoty;
Ni ty praŭ, ni ty tkaŭ, ni tvaje raboty.

Anton.

603. Anton zabiŭ babu chamutom.

Bajacca.

604. Bajusia, jak letašniaha śniehu.

Bavicca.

605. Kali zybraŭsia, dyk za nami nia baŭsia.
Chto zybraŭsia — za....

Bok.

606. Bokam vylezie.

Brachać.

607. Breša, jak naniaty.
......jak sabaka.

Čepik.

608. Čepik, čepik — doŭhi nos,
Kudy ciabie čort panios,
Nie padmazaŭšy kalos?

Dahadzić.

609. Jašče taki nie naradziŭsia, kab usim dahadziŭ.

Dryžeć.

610. Dryžać ruki, jak-by kury kraŭ.

Duda.

610.a) Oj biaz dudy, biaz dudy,
Chodziać nohi nia tudy;
A jak dudu pačujuć,
Sami nohi tancujuć.
Biaz iskrypki....

Durny.

611. Pašukaj durniejšaha za siabie.

Havaryć.

612. Havoryć, jak bobu abjeŭšysia.

Hladzieć.

613. Hladzić, jak koń spad duhi.

Chałodna.

614. Chałodna, hałodna i da domu daloka.

Choład.

615. Choład u chacie, choć vaŭki haniaj.
Choład, jak u vaŭkaŭni.

Chunt.

616. Kolki-ž vas na chunt sušonych lezie?

Kamar.

617. Na hary kamary,
A na dole moški;
Chłopcy (Dziaŭčaty) dziaŭčataŭ (chłopcaŭ)
Całavali ŭ nožki.

Kapacca.

618. Kapajecca, jak kuryca.

Kazać.

619. Nia tutka kazana.

Kości.

620. Pałamaj tamu kości, chto nia jdzie da nas u hości.

Lažać.

621. Lažyć, adkinuŭšy chvost.

Licha.

622. Proci licha na ŭzhoryčku (jo, žyvie j pad.).

Łajicca.

623. Łajicca, choć ty abrazy vynasi z chaty.

Łysina.

624. Łysina, choć bob małaci.

Maŭčać.

625. Maŭčyć (Siadzić) jak-by ptušački znajšoŭšy.

Miecca.

626. Jak maješsia? Što čuvać? Žonka ci zvonka, dzieci ci hudziać?

Nie šmanać.

627. A moj dziadźka pipku kura,
A ŭsio vočy nie zažmura;
Jon na heta nie šmanaje,
Pa try čarki vypivaje.

Noč.

628. Noč ciomna, kabyła čorna, jedu, jedu dyj paščupaju.

Pabiehčy.

629. Voś pabiahu, u sabaki noh pazyčyŭšy?

Pahladzieć.

630. Ni sabie pahladzieć, ni ludziom pakazać.

Pakrova.

631. Na śviatuju Pakrovu
Žjeli dzieŭki karovu.
Na śviatoha Jana
Žjeli dzieŭki pana.
Na śviatoha Zielanca
Žjeli dzieŭki žarabca.

Pryści.

632. Camu-ž tady nia pryšoŭ,
Kali miesiak uzyjšoŭ?
Čaho-ž ciabie pryniasło,
Jak sonečka uzyjšło?

Puhnuć.

633. Puhnu tak, što i svajich nie paznaješ.

Puścić.

634. Puściŭ pamiž vušoŭ.

Rabić.

635. Jamu chočycca tak rabić, jak sabacca pachać.

Rabota.

636. Raboty nikoli nie pierarobiš.

Raschadzicca.

637. Raschadziŭsia, jak maładoje piva.

Razłažyć.

638. Razłažyŭ na piasočku dy padzialiŭ pa kusočku.

Ražanka.

639. Da Ražanki pa abaranki, da Indury pa kury, da Bierastavicy pa rukavicy. (Hetak kažuć, kałyšučy dzieci. Ražanka ŭ pav. Lidzkim, Bierastavica j Indura ŭ pav. Horadzienskim).

Sierdavać.

640. Siardujeć — peŭnie rakam ustaŭ.

Sybota.

641. U syboty najbolej raboty.

Skazać.

642. Skazaŭ, jak źviazaŭ.

Skryvicca.

643. Skryviŭsia, jak sierada na piatnicu. (Sierada j piatnica — posnyja dni).

Sonca.

644. Sonieńka - kałasok,
Zakacisia za lasok.
Sonieńka nizieńka,
Nam da chatki bliziеńka.
(Pieśnia pastuškoŭ).

Spać.

645. Spaŭ, jak piańku pradaŭšy.

Učaścić.

646. Učaściŭ dyj puściŭ.

Utaropicca.

647. Utaropiŭsia, jak baran na novyja varoty.

Zastacca.

648. Zastaŭsia, jak biaz ruk.

Źbić.

649. Źbiŭ na kisły jabłyk. (Kisłyja jabłyki bjuć, kab byli smačniejšyja).

Źješci.

650. Kab ty toje źješ, što pra mianie dumaješ.

651. Hadka źješci — žal pakinuć.

Dzivicca.

652. Dziviŭsia, až nos skryviŭsia.

653. Bahaty dzivicca, čym mizarak žyvicca, a biedny śmiajecca, dzie ŭ bahataha dziajecca.

Dzybaty.

654. Dzybaty, jak žuraviel.

Dźviery.

655. Dźviery ŭ jich nie začyniajucca. (Abiarniasia chtoś prychodzić).

Žaba.

656. U jaho (U ciabie j pad.) žaba na jazycce nie śpiačecca. (Nie dziaržyć sakretaŭ).

Žyć.

657. Žyvuć, jak kot iz sabakam.

658. Kab ty tak na śviecie žyŭ, kolki heta praŭda.

659. Žyli ŭ dvajich, jak hałubki ŭ pary.

660. Adno žyć jamu dy nia ŭmirać.

661. Hościam u chacie žyvie.

Žyćcio.

662. Čałaviečaje žyćcio na vałasku visić.

Žyła.

663. Dryžać žyły pad kalenami. (Bajicca).

Žyta.

664. Žyta, choć pakacisia pa viersie. (Hustoje).

665. Žyta i pšanica, to Bohava pašnica.

666. Žyta jadranoje, jak arabina.

Žyviecca.

667. Jim, jak u raju žyviecca.

Žyvot.

668. Błahomu žyvatu i piroh škodzić.

Žonka.

669. Nia piŭ-by, nia jeŭ-by dy na žonku hladzieŭ-by.

670. Pieršaja žonka sudžana, druhaja radžana, a trejciaja ad čarta pryniesiena.